

درس اول محله ما

* درسنامه

برای این که نشان دهیم تعداد چیزی از یک عدد بیشتر است باید به آخر اسم آن چیز یکی از نشانه های (ها) یا (ات) یا (ان) را اضافه کنیم

مثل کتاب ها ، بچه ها ، لیوان ها   قطرات ، خطرات ، ترکیبات   دوستان ، درختان ، معلمان

بعضی از کلمه ها هستند که می توانیم آن ها را با دو نشانه جمع کنیم .

مثال هم می توانیم بگوییم دوستان ، هم می توانیم بگوییم دوست ها .

مثال هم می توانیم بگوییم قطرات ، هم می توانیم بگوییم قطره ها .

توجه کلمه هایی مثل تابستان ، زمستان ، داستان ، کردستان ، ربات ، شکلات ، رها و . . . کلمه جمع نیستند و (ان) ، (ات) و (ها) در پایان کلمات نشانه ی جمع نیست و یک قسمت سازنده ی آن کلمات است.

واژگان

مترادف و هم معنی

فیروزه‌ای: به رنگ فیروز - آبی متمایل به سبز

انتها: آخر - پایان اطراف: دور و بر

عظمت: بزرگی محله: قسمتی از شهر یا روستا

معرفی: آشنا کردن خودمان را گرم کنیم: آماده‌ی بازی شویم

گلدسته: ستون‌های بلندی که در مساجد می‌سازند تا صدای اذان به گوش برسد.

ثبت نام: نام نویسی عادت: کار تکراری نگران: دلواپسی خاص: ویژه - مخصوص

گنبد: برآمدگی دایره شکل که بالای مساجد می‌سازند.

بازارچه: بازار کوچک لحظه: زمان درون: داخل مقابل: روبرو

متضاد:

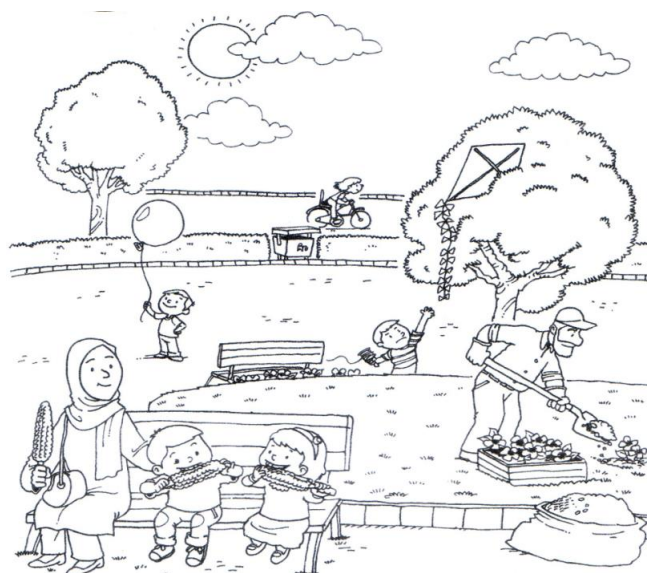
آشنا $\neq$ غریب انتها $\neq$ ابتدا بادقت $\neq$ بی‌دقت بیمار $\neq$ سالم

تابستان $\neq$ زمستان تازه $\neq$ قدیمی - کهنه جدید $\neq$ قدیمی جلوتر $\neq$ عقب

خارج $\neq$ داخل د رون $\neq$ بیرون زود $\neq$ دیر زیاد $\neq$ کم

زیبایی $\neq$ زشتی شروع $\neq$ پایان عظمت $\neq$ کوچکی قبلاً $\neq$ بعداً

گرم $\neq$ سرد ناراحت $\neq$ خوشحال

تمرین

۱- در جمله های زیر به جای کلمه ی مشخص شده ، کلمه هم معنی را پیدا کن و در کمانک بنویس.

غمگین - تیم - وسط - شیرینی فروشی - سبز - آبادی - آبی آسمانی - بزرگی - محله

روستای ما قهوه خانه نداشت . عوضش بازار داشت که میان ..... ده ..... بود .

مادرش که داشت وسایل خانه را جابه جا می کرد، از او پرسید : چرا این قدر ناراحت .....
هستی؟

امید از مقابل قنادی ..... گذشت و به شیرینی هایی که چیده شده بود نگاه کرد

گنبد فیروزه ای ..... و گلدسته های بلند آن ، عظمت ..... خاصی داشت .

۲- به کمک نشانه های درهم ، کلمه ی جدید بساز و با کلمه ی ساخته شده یک جمله بنویس.

د،س،م،ج.....“.....

د،ن،گ،ب.....“.....

۳- متن زیر را با دقت بخوان و معنی کلمه های مشخص شده را در جای خالی بنویس.

امروز مسابقه ای بین تیم محله ی ما و محله ی بهارستان برگزار می شود.....

مسابقه ی فوتبال تا یک ساعت دیگر شروع می شود.....

امیدوارم بتوانم دوستان جدیدی پیدا کنم.....

او با دقت به اطراف نگاه کرد.....

۴- یک گروه کلمه بنویس که مانند تمرین قبل با هم ارتباط داشته باشند.

.....“.....“.....

۵- در بین کلمه های زیر لغت های مخالف را را پیدا کن و کنار هم بنویس .

تابستان - کوچک - بوستان - خوش حال - بزرگ - فضا - ناراحت

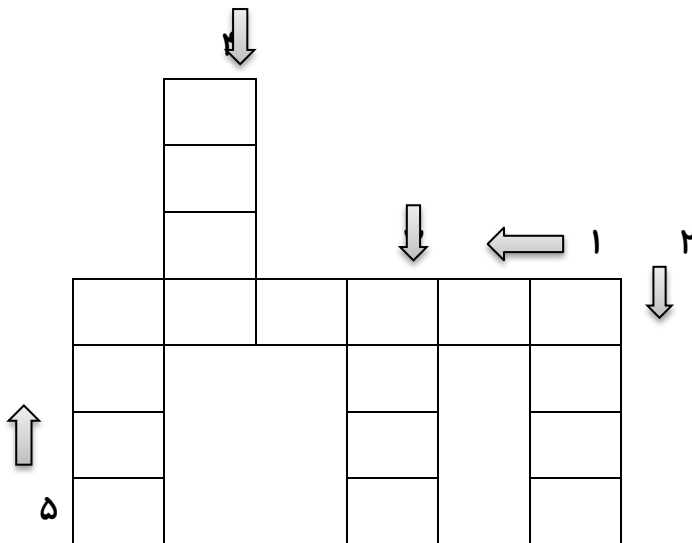
..... ≠ .... ≠ .....

۶- جدول زیر را مانند نمونه کامل کن .

کلمه	ها	ان	ات
محل			
پدر	پدرها	پدران	
کیف			
دوست			
مسابقه			

۷- جدول را کامل کن .

۱. .... بلند مسجد عظمت خاصی داشت
۲. .... زیبای مسجد فیروزه ای است
۳. بازارچه تعداد زیادی مغازه و ..... کوچک و بزرگ دارد
۴. هم معنی بزرگی می باشد
۵. مکان هایی در شهرها که شامل کوچه ، خیابان ، خانه ، مسجد می شود.

۸- در جاهای خالی کلمه ی مناسب بنویس . (دو کلمه اضافی است)

محبت،علاقه ی ، تعطیلی ، ثبت نام ، فرصت ، تصمیم

آن روز ، بعد از ..... مدرسه ، همراه دوستم به طرف خانه به را افتادم . بعد از صحبت های دوستم ..... گرفتم در کلاس شنا ..... کنم . چون شنا رشته ی ورزشی مورد ..
..... من است.

۹- برای تصویر زیر یک بند بنویس

راهنمایی : یک جمله درباره ی مدرسه ، یک جمله در باره ی دانش آموزان و یک جمله درباره ی

اتوبوس بنویس

۱- این کلمه ها را بخوان و با توجه به نمونه ، طبقه بندی کن.

فرشتگان	رنگین کمان	زبان	کودکان
تشنگان	زنان	آسمان	مهربان
نمایندگان	پسران	آبان	درگذشتگان
	رانندگان	سربازان	بیماران

				کودکان
				فرشتگان
				زبان

همان طور که توجه کردی کلمه های گروه اول کلماتی هستند که با (ان) جمع بسته شده اند ولی چون آخر هر کلمه نشانه ی (ه) داشته ، به این شکل در آمده اند کلمه های گروه سوم کلمه های ساده ای هستند که دو حرف آخرشان (ان) است.

درس دوم : زنگ ورزش

* درسنامه

جمله ای که برای نوشتن را به دقت بخوان و به قسمت هایی که زیر آن ها خط کشیده شده توجه کن.

مثال مادر غذا می پزد.

در این جمله قسمت اولی که زیر آن خط کشیده شده ، یعنی (مادر) یک نفر است . پس باید قسمت دوم را طوری بنویسیم که برای قسمت اول مناسب باشد.

حالا مثال هایی زیر را بخوان و به قسمت هایی اول و دوم آن ها توجه کن .

مثال ما در کلاس سوم درس می خوانیم . علی فوتبالیست خوبی است.

من هر شب مسواک می زنم.

وقتی دو کلمه معنی برعکس هم بدهند ، به آن ها کلمه های (مخالف) می گوئیم.

مثال: روز شب	سیاه و سپید	سرد و گرم
چاق و لاغر	خوش حال و ناراحت	ترش و شیرین

« واژه‌نامه »

درس دوم: زنگ ورزش

آغاز = شروع   باستان‌شناس = کسی که درباره‌ی گذشتگان تحقیق می‌کند.

بحث = گفت‌وگو   بلوری = شیشه‌ای   پیوسته = ادامه‌دار

تلاش = کوشش - سعی   حیرت = شگفتی   رتبه = مقام

سفالی = درست شده از خاک   شبیه: مانند - مثل   صنوبر = نام یک درخت

طیب = پزشکی   علت = دلیل   گنجینه = چیزهای با ارزش

مخصوص = ویژه   مفید = پرسود - بافایده   نام نویسی = ثبت‌نام

نرم نرمک = آرام آرام   نزد او = پیش او - نزدیک او   هنگام = موقع

موزه = محلی که در آن آثار باستانی مثل ظروف قدیمی - مجسمه - لباس و جواهرات و ... نگهداری می‌شود.

متضاد

آغاز ≠ پایان   گذشته ≠ آینده   پُر ≠ خالی   فردا ≠ دیروز

مفید ≠ مضر - بی‌فایده   نزدیک ≠ دور

تمرین:

۱- مانند نمونه کامل کن.

مدرس	←	کلاس	دانش آموز	معلم
محل	←			
خیابان	←			

۲- مخالف کلمه های زیر را بنویس.

سیراب ≠ .....
 سیر ≠ .....
 راست ≠ .....
 برخیزم ≠ .....

۳- حرف های جا افتاده را بنویس و متن را کامل کن .

دلم می خواهد همه با ..... لاقه در بح ..... امروز شرکت کنید .

کفش ها و لباس هایمان را در م ..... ل مخ ..... و ص گ ..... اشتیم .

۴- با استفاده از کلمه های زیر یک متن کوتاه بنویس .

مهم - مفید - نظم و ترتیب - سختی

.....

.....

.....

.....

۵- هر کلمه را به جمله ی مربوط به خود وصل کن.

مکانی که دانش آموزان در آن جا درس می خوانند*
*فرهنگستان زبان

نهادی فرهنگی که برای حفظ و نگه داری زبان فارسی تلاش میکند*
*مدرسه

۶- دو کلمه را با قرار دادن (ی) یا ( ) به یکدیگر مربوط کن و آن ها را دوباره بنویس.

شیشه ماشین - پنجره اتاق - دفتر ریاضی - کوه بلند - ماشین لباسشویی

۷- هر جمله را بخوان و کلمه ی آخر آن را بنویس.

- من هر شب زود .....
- تو هر شب زود .....
- او هر شب زود .....
- ما هر شب زود .....
- شما هر شب زود .....
- آن ها هر شب زود .....

آزمون فصل اول

۱- در جمع کلمه با «ان» کدام کلمه بدون تغییر جمع بسته می‌شود؟

- الف) ستاره ب) گنجشک

۲- کدام کلمه فقط با «ها» جمع بسته می‌شود؟

- الف) خانه ب) معلّم

۳- کلمه‌ی جمع کدام است؟

- الف) شیران ب) لیوان

۴- برای جای خالی کدام کلمه مناسب‌تر است؟

«مترسک، مزرعه، گندم، _____»

- الف) جاده ب) کشاورز

۵- املاي کدام کلمه صحیح نیست؟

- الف) برگزار ب) سنوبر

۶- با توجه به معنی، املاي کدام کلمه صحیح است؟

- الف) بحث: گفت‌وگو ب) سمیمی: هم‌دل

۷- از نظر مفهوم، کدام گزینه به «آرام‌آرام، نزدیک‌تر است؟

- الف) نرم‌نرمک ب) تندتند

۸- در بیت زیر کلمه‌های مخالف کدام‌اند؟

«ز نیرو بود مرد را راستی

ز سستی، کژی زاید و کاستی»

- الف) نیرو، مرد ب) راستی، کژی

۹- با توجه به کلمه‌ی داخل کمانک، کدام گزینه برای عبارت زیر مناسب است؟

«لک‌لک‌ها روی بام خانه، لانه ساخته بودند. (کلاغ)»

- الف) ساخته بودیم ب) ساخته بود

۱۰- گزینه‌ی نادرست را مشخص کن.

- الف) او مدرسه را مکان آموزشی می‌داند. ب) آن‌ها استخر را مکان ورزشی می‌دانید.

درس سوم: آسمان آبی ، طبیعت پاک

* درسنامه :

به این سه کلمه توجه کن : نظم ، ناظم ، منظم

حتما متوجه شده ای که حرف های (ن ، ظ ، م) در هر سه کلمه وجود دارد

حالا به معنی این سه کلمه توجه کن:

نظم : مرتب بودن .

ناظم : کسی که چیزها را مرتب می کند .

منظم : کسی که مرتب است .

همان طور که می بینی سه کلمه ی نظم ، ناظم ، منظم سه حرف دارند که مثل هم است و معنی این سه کلمه با همدیگر شباهت دارد ، پس به آن ها (هم خانواده) می گوئیم.

هر موقع که نوشتن کلمه ای را بلد نبودی . سعی کن هم خانواده های آن کلمه را پیدا کنی . به کمک هم خانواده هایش میتوانی املا ی صحیح آن کلمه را پیدا کنی.

عزیزم کتاب های درسی شما به زبان فارسی نوشته می شوند اما تا به حال دقت کرده ای که وقتی با دوستت صحبت می کنی . شکل جمله هایت با وقتی که از روی کتاب چیزی می خوانی فرق دارد؟
می دانی چرا؟

چون تو به (حالت گفتار) با دوستانت صحبت می کنی ولی کتاب های درسی را به حالت نوشتار
برایت می نویسند . مثال : دیوار خونمون آبی (حالت گفتار)

دیوارای خانه ی ما آبی است (حالت نوشتار)

وقتی دو کلمه با یکدیگر ارتباط داشته باشند آن ها را با نشانه ی (_) یا (یِ) به هم وصل می کنیم و
می خوانیم. مثال بچه / بازیگوش - بچه ی بازیگوش

کاسه / آش - کاسه ی آش

مادر بزرگ / با تجربه - مادر بزرگ با تجربه

ظرف / عسل - ظرف عسل

همان طور که متوجه شدی اگر کلمه ی اول با نشانه ی ( ) به پایان برسد با نشانه ی (ی) آن را به کلمه ی دوم ربط می دهیم و اگر این طور نبود با نشانه ی (-) آن را به کلمه ی دوم ربط می دهیم.

« واژه‌نامه »

تشکر = سپاس

پونه = نام گیاهی است مانند نعنا

آشغال = زباله

روان = جاری

خواست = تصمیم گرفت   دلپذیر = مورد پسند - دلخواه

گویا = رسا

علاوه = به اضافه

عبور = گذر کردن - گذشتن

نشاط = شادی و سرحالی

متضاد

وحشی ≠ اهلی

گذشته ≠ آینده

بعد ≠ قبل

اول ≠ آخر

آلوده ≠ پاک

تمرین:

۱- کلمه های زیر را بخوان و مانند نمونه ، ترکیب جدید درست کن.

هفته - نوشته - معلّم - طبیعت - خانه - شهر - لانه - محیط - دامنه - انسان،

پاکیزه - ما - مهربان - پرندگان - کوه - زندگی - دانا - زیبا - باصفا - گذشته،

۲- هم خانواده ی کلمه ی زیر را بنویس و حروف مشترک آن ها را پیدا کن.

حروف مشترک	هم خانواده	
		تفکر
		تقسیم

۳- جدول را کامل کن و به کمک کلمه های محاوره ای (گفتاری) یک جمله زیبا بنویس

زبان نوشتاری	زبان گفتاری
	خونه
آسمان	
	خیابون
گلدان	

۴- جمله های زیر را بخوان و از حالت گفتاری به نوشتاری تبدیل کن.

تموم حیوونا اطراف لونه ی خودشون رو تمیز می کنن.

.....

سنجاب کوچولو از لونه بیرون اومد و از این شاخه به اون شاخه پرید

.....

نخودی خوندن کتاب رو خیلی دوست داشت

.....

نخودی به کوچه می ره

.....

پسری رو می بینه که تو کوچه زباله میندازه

.....

نخودی به اون پسر می گه : چرا زباله رو تو کوچه انداختی ؟ کوچه کثیف می شه.

.....

پسر می گه : برای این که دلم می خواد

.....

نخودی ناراحت می شه و به پسر می گه : شهر هم مانند خونه است . چرا اون رو کثیف می کنی؟

.....

۵- تصویر زیر را ابتدا رنگ کن و در پایان یک جمله ی زیبا بنویس.

.....

.....

۶- این کلمه ها را بخوان و طبقه بندی کن .

علم - شاکر - نظم - درس - ربط - معلّم - ناظم - رابط -
شکر - عالم - منظم - مدرسه - مربوط - مدارس - تشکر

۷- جدول زیر را کامل کن.

نوشتاری	گفتاری
	بچه ها با معلمشون به گردش علمی رفتن
نماینده گزارش گروهشان را خواند	

کلمات هم خانواده

به کلمه هایی میگویند که از یک ریشه گرفته شده باشند و حروف اصلی آن کلمه در کلمه های هم خانواده اش به ترتیب پشت سرهم بیاید. همچنین کلمه های هم خانواده از نظر معنی نیز به هم نزدیک هستند..

(جمع) جامع - مجموع - جمع - اجماع - جمیع - تجمیع - تجمع - جامعه - جمعه - جماعت

(سجد) ساجد - سجده - سجود - سجاد - مسجد - مساجد

(نظم) ناظم - منظوم - نظم - تنظیم - منظم - نظام

(علم) عالم - معلوم - علم - اعلام - علیم - تعلیم - معلم

(عمل) عامل - معمول - عمل - اعمال - معامله - تعامل - اعمال - عوامل - عملیات

(درس) تدریس - مدرس - مدرسه - ادریس - دروس - درس

تحقیق - حقیقت - محقق - حقوق - حق

مراجعه - مرجع - راجع - ارجاع - ترجیع - رجوع

راضی - رضا - رضایت - مرتضی - رضی

مشاور - مشورت - شورا - شور - مشاوره

مقصد - مقصود - مقاصد - قصد - اقتصاد - قاصد

تعرض - تعریض - اعتراض - معترض - عرض - عروض

معارف - تعريف - عارف - معروف - عرفا - عرفه - معرف

شهيد - شهادت - شهدا - مشهد - شهد

ضعيف - ضعف - تضعيف - مستضعف - ضعفا - مضاعف

ناصر - منصور - نصير - انصار - نصرت

جاهل - مجهول - جهالت - جهل

شاعر - شاعره - مشاعره - شعار - شعر - شعور - شعرا

قدس - مقدس - قداست - تقديس

حضور - حاضر - حضار - حضرت - محضر - احضار

شريف - مشرف - اشرف - شرافت - تشریف

عظيم - اعظم - عظمت - عظمى - معظم - عظيمه

ساكت - سكوت

اكرم - كريم - كرامت - مكرمه - تكريم

كتاب - كاتب - مكتوب - كتب - مكتب

لفظ - تلفظ - الفاظ

عزت - عزيز - عز - معزز

ظاهر - مظهر - ظهور - مظاهر - اظهار - ظواهر

محبت - حبيب - محبوب - حب

مثل - امثال - مثال

قطع - مقطع - قاطع - قطعه

حفظ - حافظ - حفاظت - محفوظ - محافظت - حفاظ - محافظ - حافظه - حافظيه

اعتدال - معتدل - تعديل - متعادل - معدل - عدل - عدالت

صادق - مصدق - صداقت - تصديق - صدق - مصاديق - صدقه

تابش : تابنده - تابان - تابندگي

تصوير : تصاویر - مصور - تصور - صورت

جمع : جامعه - اجتماع - مجموع - جمعيت - جامع

حاصل : تحصيل - محصول - محصل - حصول

حفظ : حافظ - محفوظ - محافظ - محفظه

حس : حساس - محسوس - احساس

حرکت : حرکات : محرک - تحریک - تحرک - متحرک

خبر : اخبار - مخبر - مخابره - مخابرات

سفر : مسافر-مسافرت	زحمت : مزاحم-مزاحمت-زحمت
علم : عالم-معلوم-تعليم-تعلم-معلم-علوم	شغل : شاغل-مشغول-اشتغال-مشاغل
قصد : قاصد-مقصود-مقصد	فكر : افكار-متفكر-فكور-تفكر
كشف : كاشف-اكتشاف-مكتشف	كتاب : مكتوب-كاتب-مكتب
ميلاد : مولود-ولد - ولادت	اشتياق : شوق-مشتاق-مشوق-تشويق
نظم : ناظم-منظم-تنظيم	ميراث : ارث-وارث-وراث-ورثه
حق : حقيقت-حقايق-حقوق-حقانيت-تحقيق	جز : اجزا-مجزا
محل ومحله	اساس : تاسيس - موسس-موسسه
فعال وفعاليت	احترام ومحترم
ولى واوليا	طفل واطفال
مدرسه ومدارس	فكر وافكار
معروف ومعرف	حال واحوال
محيط واحاطه	صلح ومصالحه
حفظ، حافظ، محافظومحافظت	اختراع ومخترع
عجيب وعجائب-خارج، خروج ومخرج	نظم، ناظم، منظمو تنظيم

درس چهارم: آواز گنجشگ

* درسنامه:

وقتی در مورد چیزی صحبت می کنیم که فقط یک عدد است یا در مورد یک نفر صحبت می کنیم .

می توانیم یکی بودن آن را به دو صورت زیر نشان دهیم:

مثال : یک خانه - خانه ای   یک مدرسه - مدرسه ای

یک درخت - درختی   یک دختر - دختری

با کمی دقت متوجه می شوی که اگر آخرین حرف آن چه در موردش صحبت می کنی (ه) باشد، باید یکی بودن آن را با نشانه ی (ای) مشخص کنی و اگر این طور نباشد با حرف (ی) می توانی یکی بودنش را نشان دهی.

برای این که همه بتوانند نوشته هایت را به درستی بخوانند ، باید از نشانه های نگارشی استفاده کنی . برایت چند نشانه ی نگارشی مهم و جایی که باید از آن ها استفاده کنی نوشته ام . سعی کن آن ها را خوب یاد بگیری .

نقطه (.) : در پایان بیشتر جمله ها نقطه می گذاریم.

مثال : شام حاضر است.

علامت سوال (؟) : اگر در جمله ای که می نویسی سوالی پرسیده شده باشد ، در پایان جمله علامت سوال قرار بده.

مثال : در کدام مدرسه درس می خوانی ؟

دو نقطه (:) : وقتی از زبان کسی سخن می گوئیم از این علامت استفاده می کنیم .

مثال مادرم گفت : ...   پیامبر (ص) فرمودند :

گیومه (« ») : حرفی که از طرف کسی بیان می کنیم را در گیومه قرار می دهیم .

مثال معلم علی گفت : « امسال باید به خوبی درس بخوانی . »

علامت تعجب (!) : در پایان جمله های تعجبی یا عاطفی این علامت را قرار می دهیم .

مثال به به ! چه کیک خوشمزه ای !

لازم است بدانی که یک (بند) به نوشته کوتاهی در حد ۳ یا ۴ خط می گوئیم که در مورد یک موضوع مشخص نوشته شده باشد و همه ی جمله های آن به هم مرتبط باشند .

مثال ما در مدرسه درس می خوانیم . مدرسه قانون های مشخصی دارد و دانش آموزان باید آن ها را رعایت کنند . مثلا همه ی دانش آموزان باید به موقع در کلاس حاضر شوند و به صحبت های معلم گوش بدهند و با ادب ، تمیز و مرتب باشند .

متن بالا یک بند است که در مورد مدرسه و قوانین آن توضیح می دهد .

واژگان

مترادف - هم معنی

سکوت = خاموشی	بی صبرانه = بدون تحمل	باعث = سبب
فرصت = وقت	آسیب = صدمه و ضرر	کاهش می دهد = کم می کند
منتظر = چشم به راه	مواظب = مراقب	آرام = آهسته
سمت = جهت - طرف	پیشنهاد = ارائه ی نظرات جدید	کاهش = کم شدن
شوخ و شیرین زبان = خوش سر و زبان	گوش نواز = صدای بسیار لطیف و خوش	
مسئله = موضوع	نگران = ناراحت	مشورت = نظر دیگران را خواستن
	یک دفعه = ناگهان	حاضر = آماده

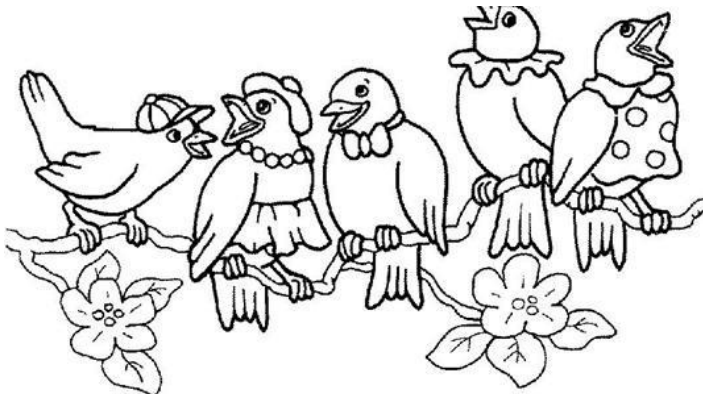
متضاد - مخالف

اضافه $\neq$ کم	آلودگی $\neq$ پاکیزگی	بی صبرانه $\neq$ صبورانه	خنده $\neq$ گریه	شوخ $\neq$ جدی
کاهش $\neq$ افزایش	گوش نواز $\neq$ گوش خراش	منظم $\neq$ بی نظم		
ناراحت $\neq$ خوش حال				

هم خانواده - هم معنی

احوال - حال - حالا	مشغول - اشغال - شغل	انواع - نوع - متنوع
منتظر - انتظار - نظر	نظم - ناظم - منظم	صبر - صابر - صبور

علم - عالم - معلّم - تعلیم

تمرین:

۱- با استفاده از هر کلمه ، یک جمله بساز .

موفقیت : .....

تشکر : .....

راهنمایی : .....

مشورت : .....

۲- کلمه هایی که از نظر املايي غلط نوشته شده اند را پیدا کن و صحیح آن ها را بنویس .

آلودگی - خسته گی - زیط صوت - علاقه - ذیان آور - صحبت - انتخاب - اضافه .

۳- هم معنی هر کدام از قسمت ها را مقابل آن بنویس .

هر صدای بدی که انسان را آزار می دهد : .....

غم و اندوه : ..... مراقب : .....

ناخشنود : ..... سخن : .....

۴- هم خانواده ی کلمه های زیر را از متن درس (آواز گنجشک) پیدا کن و بنویس .

صابر : ..... نظم : ..... ساکت : ..... شورا : .....

تریت : ..... موفق : ..... شغل : .....

۵- جدول فوق را با توجه به نمونه کامل کن .

کلمه	هم معنی	هم خانواده	متضاد
نظم			
خنده			
حرکت			
موفقیت	پیروزی	تویفک	شکست

۶- جدول زیر را کامل کن . (مانند نمونه)

کلمه	مفرد	جمع
انواع	نوع	-
عضو		
علم		
حرف		
اصوات		
مریان		
احوال		

۷- کلمه ی صحیح و مناسب جاهای خالی را علامت بزن .

در ..... (این - آن) هنگام گنجشکی که بر لب پنجره نشسته بود ، او را دید .

از ..... (این - آن) فاصله ی دور ، در ختان صنوبر کوچک دیده می شدند .

..... (این - آن) روز نخودی خیلی کمک کرد و آتش زود خاموش شد .

به مادرم گفتم : آخر ..... (این - آن) خدا کیست ؟

۸- متن زیر را با علامت های (، ، : ، !) کامل کن .

نخودی یک کتاب داشت

نخودی خواندن کتاب را دوست داشت

اسم کتاب نخودی دبستان امروز بود
 اما نخودی یک مشکل کوچک داشت
 او سواد نداشت
 یک روز ننه کلاغه به نخودی گفت
 اسم کتاب تو چیست
 نخودی گفت
 ازیم دبز
 ننه کلاغه پرسید
 این چه زبانی است نخودی
 نخودی گفت
 زبان بی سوادان

۹- جمله های درست و نادرست را مشخص کن.

چون شب ها زود می خوابد ، صبح سر حال است و در کلاس هم سر حال برای یاد گرفتن درس .
 اگر چشمتان ضعیف است می توانید هنگام مطالعه از عینک پدر، مادر و یا کس دیگری استفاده کنید.

مورچه ریزه چون چشمش ضعیف بود ، نمی توانست خوب درس بخواند.

مورچه ریزه از آن طرف شیشه ی عینک خانم بزرگ ، همه چیز را بزرگ و روشن دید.

۱- جمله های زیر را با اضافه کردن (ی) یا (ای) کامل کن .

هر دانش آموز ( ) باید هفته ( ) یک بار ناخن هایش را کوتاه کند.

اگر هیچ آشغال و زباله ( ) در حیاط مدرسه نباشد ، مدرسه ( ) زیباتر خواهیم داشت.

۱۱- مانند نمونه ، جدول را کامل کن.

منابع تولید آلودگی صوتی	راه پیشگیری از آلودگی صوتی
بوق ماشین ها	از بوق هایی با صدای آرام استفاده کنیم و فقط وقتی خیلی لازم است بوق بزنیم
صدای ضبط صوت ماشین ها	
سرو صدای بچه های مدرسه در زنگ تفریح	

آزمون فصل دوم

۱- کدام کلمه با کلمه‌ی «گزینه» هم‌خانواده **نیست**؟

- گزارش **ب** گزینش

۲- با توجه به صدای آخر کلمه، کدام کلمه مانند «ساده» **نیست**؟

- قلّه **ب** کوه

۳- در کدام گزینه کلمه‌ی جمع دیده می‌شود؟

- مشاغل **ب** مشورت

۴- برای جاهای خالی کدام گزینه به ترتیب مناسب است؟

«خانم مربی گفت...» «آلودگی صوتی...» «باعث آزار مردم می‌شود...»

- :... :... :... :...

۵- برای جای خالی کدام گزینه مناسب‌تر است؟

«به... چه صدای قشنگ و گوش‌نوازی!»

- ! :

۶- کدام مورد زیر آلودگی صوتی **ندارد**؟

- جیک‌جیک پرندگان **ب** صدای جاروبرقی

۷- با توجه به صدای آخر کلمه، کدام کلمه مانند «راه» **نیست**؟

- آلوده **ب** گروه

۸- کدام کلمه با «عابر» هم‌خانواده **نیست**؟

- عبور **ب** عرب

۹- کدام گزینه به زبان محاوره‌ای است؟

- کودکی با کاغذ قایقی کوچک ساخت.

ب بچه‌های خوب، هر صدایی که انسان رو ناراحت کنه، آلودگی صوتیه.

۱۰- با توجه به معنی، املاي کدام گزینه **نا درست** است؟

- آسیب: صدمه **ب** سوت: صدا

درس پنجم: بلدرچین و برزگر

* درسنامه :

وقتی چنین کلمه هایی در جمله ای استفاده می شوند . با توجه به موضوع اصلی آن متوجه می شویم که آن کلمه را چه طور بخوانیم .

در زبان فارسی کلمه هایی وجود دارند که مثل هم نوشته می شوند ولی شبیه هم خوانده نمی شوند .
مثل کلمه ی (ببر) که می توان آن را به این شکل ها خواند : بَبر - بَبَر - بُبَر

مثال در باغ وحش یک ببر بزرگ دیدم . حتماً برای زنگ تفریح با خودت نان و پنیر به مدرسه ببر .

پدرم گفت : کیک را با چاقو ببر .

وقتی در مورد کاری که همین حالا در حال انجام شدن است جمله ای می نویسیم . زمان جمله (زمان حال) است .

مثال الان مشغول مشق نوشتن هستم .   الان خواهرم در اتاقش درس می خواند .

الان در حال تلوزیون تماشا کردن هستم .   الان با مادرم خانه را تمیز می کنیم .

واژگان

مترادف - هم معنی

لب رود = کنار رودخانه	نگریست = نگاه کرد	ناگهان = یک دفعه
آشیانه = لانه	صاحب = مالک	کشتزار = مزرعه
بلدرچین = نام یک پرنده که در مزرعه زندگی می کند	ساحل : کنار دریا	
نگران = ناراحت	مسئله = موضوع	حاضر = آماده
یک دفعه = ناگهان	خویشان = جمع خویش - اقوام	
انتظار = صبر و شکیبایی	بزرگر = کشاورز	دهقان = کشاورز
بیشه = جنگل	درو = برداشت یا چیدن گیاهان	

متضاد - مخالف

ترس ≠ شجاعت	تیز ≠ کند	خراب ≠ سالم
روز ≠ شب	زودتر ≠ دیرتر	نگرانی ≠ آرامش

هم خانواده - هم معنی

انتظار = منتظر، نظر، ناظر	خطر = اخطار - مخاطره
---------------------------	----------------------

تمرین :

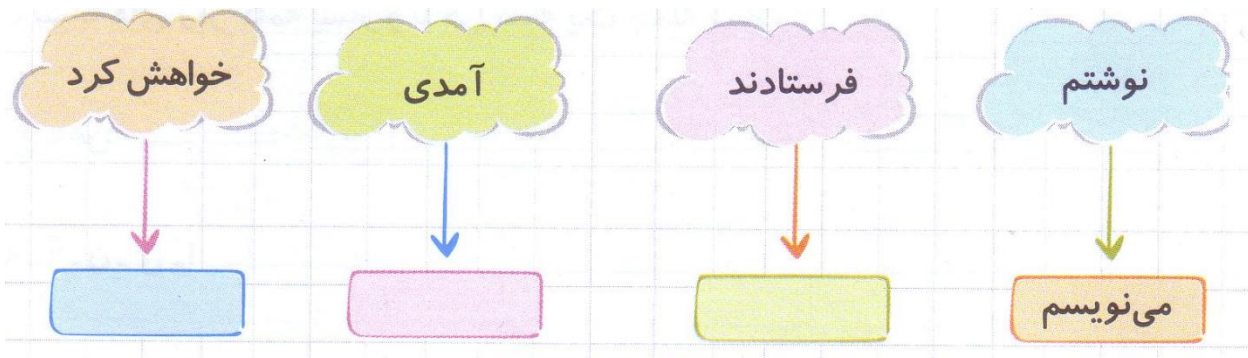
۱- جاهای خالی را با کلمه های مناسب پر کن .

سارا غذایش را ..... (می خورد - خورده بود)

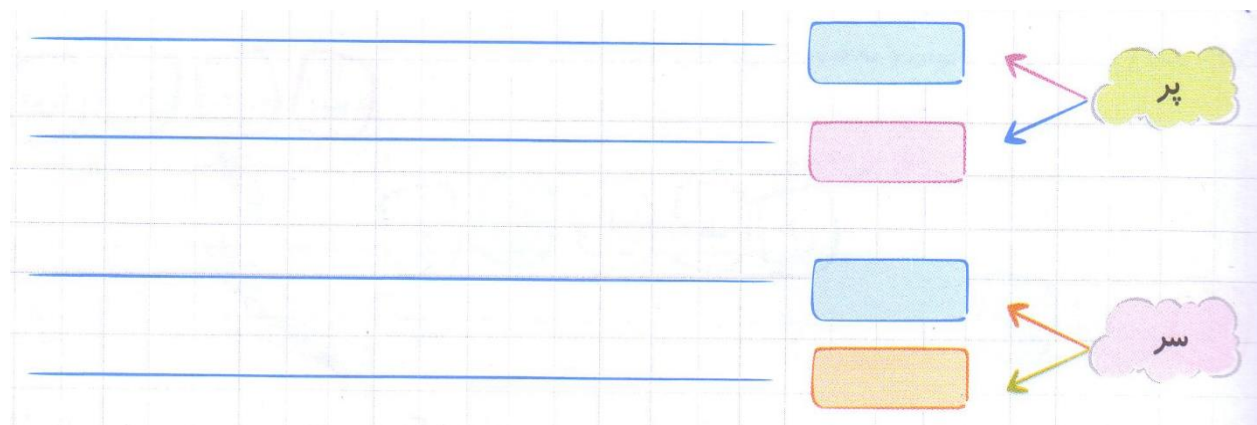
مادر امشب برایم قصه ..... (گفت - می گوید)

کودکان در پارک هستند و با وسایل پارک بازی ..... (کردند - می کنند)

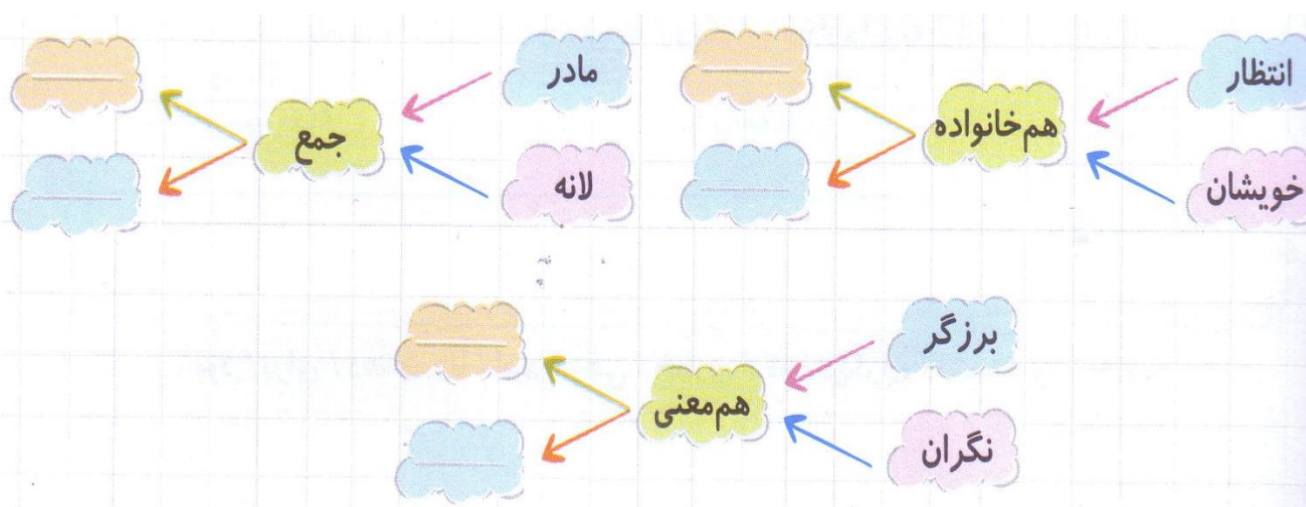
۲- مانند نمونه کامل .

۳- کلمه های زیر را چگونه می خوانی؟ با هر شکل آن یک جمله بساز.

۴- در جاهای خالی کلمه های خواسته شده را بنویس.

۵- مانند نمونه ، چند کلمه بنویس که از هر طرف بخوانی همان کلمه می شود.

گرگ

.....

۶- یک بند درباره ی فایده های درخت بنویس که در آن کلمه های زیر به کار رفته باشد.

میز-مبل-لانه ی پرندگان-میوه-برگ-کاغذ-سایه-پاکیزگی هوا

.....

.....

۷- بند زیر را بخوان و زیر کلمات آخر جمله خط بکش.

الان همه ی خویشان مهربان در خانه ی ما هستند آن ها به ما کمک می کنند تا وسایل خود را به خانه ی جدید ببریم مادر و خاله در آشپزخانه مشغول درست کردن یک غذای خوش مزه هستند پدر ، عمو و دایی وسایل را در وانت می گذارند و کم کم به خانه ی نو می برند من و پسر عمویم هم در بسته بندی وسایل کمک می کنیم . امیدواریم تا شب کارها تمام بشوند.

درس ششم : فداکاران

* درسنامه:

حتما نام (خط کش) را شنیده ای ، خط کش وسیله ای است که با کمک آن خط های صاف می کشیم.

این کلمه از دو قسمت ساخته شده است : خط + کش - خط کش . به کلمه ای که از دو یا چند قسمت ساخته شود. (ترکیب) می گوئیم.

در مثال پایین ، چندترکیب برات نوشته ام . تو هم می توانی با اضافه کردن (کش) به آخر کلمات مناسب ، ترکیب های جدید و معنا دار بسازی.

مثال مسافر + کش - مسافر کش   زحمت + کش - زحمت کش

نفت + کش - نفت کش   بار + کش - بارکش

وقتی در مورد کاری که در گذشته انجام شده یا اتفاقی که در گذشته افتاده است صحبت می کنیم ، جمله ی ما در مورد (زمان گذشته) است.

مثال یک ساعت پیش ناهار خورم   رضا تابستان به کلاس شنا رفت

معلم به هانیه جایزه داد .

واژگان

مترادف - هم معنی

آزار = اذیت	پای کوبی = شادی	تحمیلی = اجباری	حتمی = قطعی
ذهن = فکر	طفل = کودک	کینه = دشمنی	واقعه = رخداد - حادثه
هویزه = نام شهری در جنوب ایران	دلیرانه = شجاعانه	اشغال = جایی را به زور گرفتن	
جاودانه = همیشه جاوید - همیشگی	اشتیاق = شور و علاقه		
شریف = بزرگوار	سرمشق = الگو	پیشروی = جلورفتن	
ریزش = فروریختن	بی ادعا = بی توقع	غبار آلود = خاک گرفته	
طراوت = شادابی			

متضاد

با اشتیاق $\neq$ بی علاقه   بسته $\neq$ باز   بسیار $\neq$ کم   مرگ $\neq$ زندگی

هم خانواده

احترام = محترم - حرمت   سرعت = سریع   اشتیاق = شوق - مشوق

شریف = اشرف - مشرف

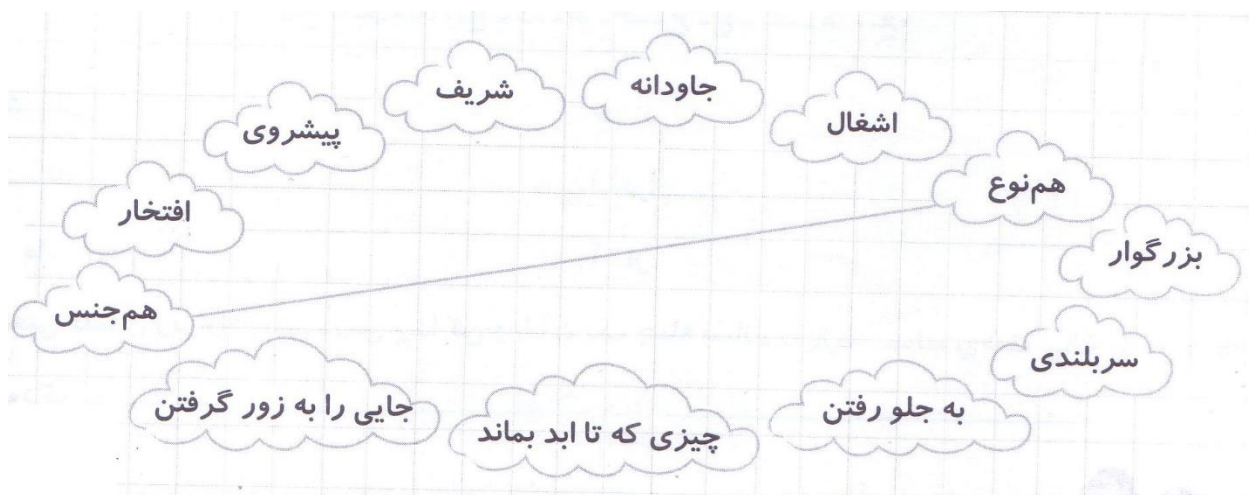

تمرین :

۱- جدول زیر را کامل کن . (با توجه به متن درس)

کلمه	هم خانواده	ریشه
مشتاق		
محترم		
غریب		
سهمیه		

۲- مانند نمونه انجام بده

۳- مخالف کلمه های زیر را از متن درس پیدا کن و مقابل آن ها بنویس.

باز ≠ .....

مردان ≠ .....

سریع ≠ .....

صلح ≠ .....

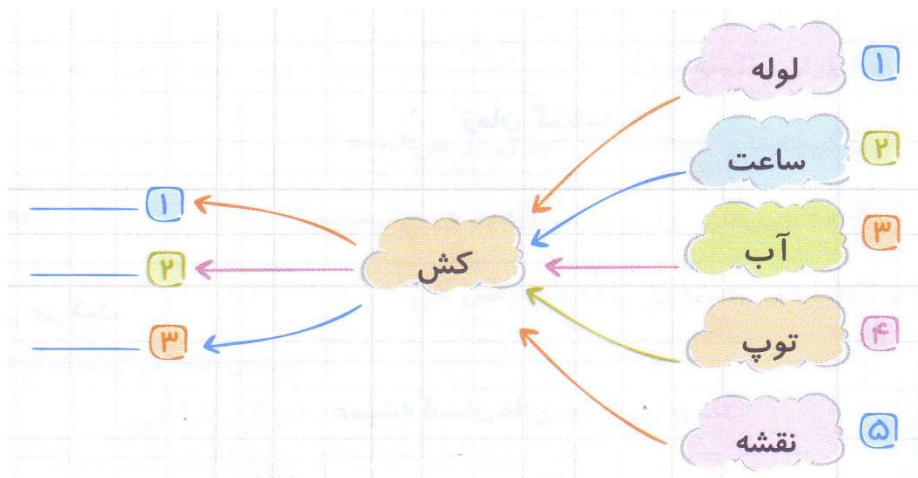
ترسو ≠ .....

دوست ≠ .....

عقب نشینی ≠ .....

کوچک ≠ .....

۴- دقت کن ، ترکیب کن و کلمه ی جدید بساز .

۵- مانند نمونه جدول را کامل کن.

زمان حال	زمان گذشته
جا به جا می شوم	
در شهر هویزه زندگی می کند	
	همیشه انسان های فداکاری بودند
	ما به این گونه انسان ها افتخار می کردیم
آنان در شهر دوری هستند	
	کوچه ها و خیابان های شهر ها زیبا بودند

۶- کلمه های هم معنی را به هم وصل کن

لوله ای که آب پشت بام از داخل آن پایین می آید	
بی ادعا	تازگی ، شادابی
شادی کردن	نشاط
طراوت	پای کوبی
ناودان	صدای خوش
	کسی که ادعایی ندارد

۷- برای باران یک نامه بنویس.

.....

.....

۸- جمله ها را با زمان گذشته کامل کن.

دیروز ما از طرف مدرسه به باغ وحش .....

من در بیمارستان ، بیمارانی را ..... که حتی نمی توانستند .....

انسان های فداکار در جنگ تحمیلی ، جان خود را .....

۹- با کلمه های زیر را جمله هایی بساز که مربوط به زمان گذشته باشد.

..... مزرعه :

..... خورشید :

۱- کلمه هایی را که مربوط به زمان گذشته است رنگ آمیزی کن .

درس هفتم : کارنیک

* درسنامه

می دانی سر آغاز یعنی چه؟ سر آغاز یعنی شروع . این کلمه از دو قسمت ساخته می شود : سر + آغاز می توانیم با استفاده از کلمه های مناسب دیگر و اضافه کردن (سر) به ابتدای آن ها ، ترکیب های معنی دار جدید بسازیم.

سر + فصل - سرفصل

مثال سر + زده - سرزده

سر + مشق - سرمشق

سر + حال - سرحال

وقتی در مورد کاری که در آینده انجام خواهد شد یا چیزی که در آینده اتفاق خواهد افتاد صحبت می کنیم ، جمله های ما مربوط به (زمان آینده) است .

مثال وقتی بزرگ شدم مهندس خواهم شد .

هفته ی آینده به گردش خواهیم رفت .

پدرم امشب مرا به سینما خواهد برد .

واژگان

مترادف - هم معنی

سبز شود = رشد کند   جوز = گردو   قوی گردد و به بار آید = میوه دهد
فرمانروا = حاکم - پادشاه   اندر آن = در آن   آشغال = زباله   سر حال = بانشاط - شاد

متضاد

دوست ≠ دشمن   پیر ≠ جوان   نرم ≠ سخت - سفت
جوانان ≠ پیران   زنده ≠ مرده

هم خانواده

مختلف : اختلاف   معلوم : عالم - علوم   عجب : تعجب
دیگران کاشتند و ما خوردیم   ما بکاریم و دیگران بخورند

مفهوم کلی شعر: انجام دادن کار خوب و نیک که هم برای خود انسان سود و فایده دارد و هم برای دیگران

تمرین :

۱- برای هر کلمه یک هم خانواده بنویس .

جاوید : ..... هوشیار : ..... مشغول : ..... غرب : .....

علم : ..... فخر : ..... محترم : ..... کوشش : .....

۲- مقابل هر جمله زمان مناسب را بنویس . (زمان حال - زمان گذشته)

مردم ، هر روز دست ، صورت و بدنشان را تمیز می کنند .....

حافظ در شیراز زندگی می کرد .....

جوجه ها نخودی را خیلی دوست دارند ، چون برای آن ها برنج می ریزد .....

آخرین روز سال بود .....

۳- نام علامت نگارشی مشخص شده در عبارت زیر چیست ؟ چرا در این جمله از این علامت

استفاده شده است ؟

گفت : (به به ! عجب روستایی ! چه میوه هایی ! چه جای باصفایی)

.....

...

۴- کلمه های هم معنی را یک رنگ کن .

۵- جدول زیر را کامل کن.

کلمه	هم خانواده
تکیه	
تعجب	
نیک	
پوشید	

۶- جدول زیر را کامل کن .

سر	سبز	←
	آغاز	←
	فصل	←
	زمین	←
		←
		←

۷- پس از خواندن متن زیر ، جدول را کامل کن .

گاهی به جای خانه ی من ، می گوئیم : خانه ام و به جای خانه ی او . می گوئیم : خانه اش .

و گاهی به جای دفترِ من . می گوئیم : دفترم و به جای دفتر او . می گوئیم : دفترش .

کلمه	آم	مَ
لباس		
لانه		
	کاسه ام	
کتاب		
دانه		
مدرسه		

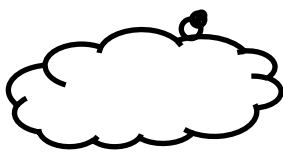
۸- جاهای خالی را با کلمه ی مناسب کامل کن.

خانه ی تو ..... کاشانه ی من ..... کلاس تو.....

بازی من .....

۹- با توجه به الگو رنگ آمیزی کن.

کلمه های مربوط به آینده : آبی -- کلمه های مربوط به گذشته : قرمز -- کلمه های مربوط به حال :

می خواهد بماند

خواهم رفت

دوست داشت

جلو رفت

کاشتند

می کند

۱۰- در جاهای خالی کلمه ی مناسب بنویس .

علی فردا به دبستان ..... (خواهد رفت - رفته بود)

الان پیرمرد با دقت ، گودالی در زمین ..... (خواهد کند - می کند)

۱۱- با اضافه شدن (سر) به ابتدای کدام کلمات ، کلمه ای معنادار ساخته می شود؟ زیر آن کلمات

خط بکش و کلمه های معنادار را با خط زیبا ، به ترتیب بنویس .

شاد - حال - گرم - سبز - کوتاه - بلند - زمین - زیبا

.....
.....

۱۲- کدام کلمه با بقیه فرق دارد، دور آن را خط بکش.

سربند - سردرد - سرما - سرشیر

آزمون فصل سوم

۱- جمله‌ی زیر با کدام گزینه کامل می‌شود؟

«آن‌ها کنار رودخانه به انتظار او _____.»

نشستند (ب)

می‌نشینم (الف)

۲- در کدام کلمه «و» صدای «ا» می‌دهد؟

خواهر (ب)

خورشید (الف)

۳- کدام یک از کلمه‌های زیر به شکل‌های بیشتری خوانده می‌شود؟

سر (ب)

پر (الف)

۴- زمان کدام جمله مربوط به گذشته است؟

دهقان کشتزار را درو کرد. (الف)

دهقان کشتزار را درو می‌کند. (ب)

۵- کلمه‌های کدام گزینه با هم متفاوت هستند؟

خبر، ایران (ب)

جان، احترام (الف)

۶- در کدام گزینه کلمه‌های مخالف دیده نمی‌شود؟

بزرگ: کوچک (ب)

صلح: دوستی (الف)

۷- در کدام گزینه، کلمه‌های هم‌معنی وجود ندارد؟

کلمه، واژه، درو (ب)

دهقان، برزگر، کشاورز (الف)

۸- کدام فعل مربوط به زمان حال است؟

خورده بودم (ب)

می‌روم (الف)

۹- کدام کلمه مانند «دودکش» ترکیب نیست؟

مکش (ب)

زحمتکش (الف)

۱۰- املاي کدام کلمه صحیح نیست؟

اشغال (ب)

هم‌نوء (الف)

خودسنجی نیم سال اول

۱- معنی واژگان زیر را بنویس.

- عظمت: _____
 اشتیاق: _____
 برزگر: _____
 حرفه‌ای: _____

۲- کلمه‌های زیر را بادقت بخوان و جدول را کامل کن.

تابستان، گلدسته‌ها، دکان، خاطرات، داستان، خویشان

مفرد	جمع

۳- کلمه‌های به هم ریخته را مرتب کن و یک جمله بنویس.

یا، شد، دو، که، آشپز، شور، یا، می‌شود، تا، آش، بی‌نمک

۴- برای هر کلمه دو هم خانواده بنویس.

- خبر: _____ ، _____
 معلوم: _____ ، _____
 تعجب: _____ ، _____
 شهادت: _____ ، _____

۵- هر یک از کلمات زیر از چه قسمت‌هایی درست شده‌اند، آن‌ها را بنویس.

- خوشمزه: _____
 نفتکش: _____
 خوشحال: _____
 سرکش: _____

۶- واژه‌ی متفاوت از نظر ساخت کلمه‌ها را مشخص کن و بنویس.

سرمايه، سربلند، سرما، سرببز

۷- هر دو کلمه را در یک جمله به کار ببر.

غروب، خانه، آغوش، آرام

۸- با توجه به کلمه‌ی داخل کمانک جمله‌ها را تغییر بده و دوباره بنویس.

الف) نترسید! فردا هم کسی نخواهد آمد و آشیانه‌ی ما، برجا خواهد ماند. (امروز)

ب) آن‌ها روزها به دنبال غذا به صحرا می‌رفتند. (ما)

۹- در یک بند به صورت محاوره‌ای خودت را معرفی کن.

۱۰- جمله‌های زیر را از حالت محاوره‌ای (گفتاری) به نوشتاری تبدیل کن.

الف) مردی توی کوچه‌های شهر می‌گشت و آواز می‌خوند.

ب) اون از اونا خواست خوب به اطراف نگاه کنن.

درس هشتم: پیراهن بهستی

* درسنامه

به کلمه های زیر دقت کن :

خوش + رفتار - خوش رفتار یعنی کسی که رفتار خوبی دارد.

بد + رفتار - بد رفتار یعنی کسی که رفتار بدی دارد.

همان طور که متوجه شدی ، می توانیم با اضافه کردن (خوش) به ابتدای کلمات مناسب یک ترکیب جدید و معنی دار بسازیم . هم چنین با اضافه کردن کلمه ی (بد) به ابتدای همان کلمه ها می توانیم یک ترکیب جدید بسازیم که مخالف ترکیب اول است.

مثال خوش برخورد ، بد برخورد / خوش رنگ ، بد رنگ / خوش بو ، بد بو / خوش اخلاق ، بد اخلاق
هر گروه از کلمه های بالا با هم مخالف هستند.

حتما دیده ای که در مقابل نام پیامبران ، امامان و معصومین ، یکی از حروف (ص ، ع ، س) قرار می گیرد. هر یک از این حرف ها کوتاه شده ی یک جمله است که برایت می نویسم :

(ص) : صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ و آله و سَلَّمَ یعنی : خداوند بر او و خانواده اش درود و رحمت بفرستد . این علامت مقابل نام پیامبر قرار می گیرد.

(ع) : عَلَیْهِ السَّلَام یعنی : سلام بر او باد . این علامت مقابل نام امام ها قرار می گیرد.

(س) : سَلَامُ اللهُ عَلَیْهِ یعنی : سلام خدا بر او باد . این علامت مقابل نام خانم های معصوم مثل حضرت فاطمه قرار می گیرد.

یک راه جدید برای ساختن ترکیب ها ، اضافه کردن (_ گی) و (_ گان) به آخر کلمه های مناسب است .
مثال : دونده - دوندگی ، دوندگان

همان طور که می بینی در هنگام ساختن این ترکیب ها حرف (ه) به (_) تبدیل می شود.

نکته بعضی از کلمه ها فقط با (-گی) ترکیب می شوند . بعضی از کلمه ها فقط با (-گان) ترکیب

می شوند و بعضی کلمه ها با

کلمه	گی	گان
خانه	خانگی	-
پرندِه	-	پرندهگان
راننده	رانندگی	رانندگان

هر دو

مثال

وقتی کلمه ای با (-گان) ترکیب شود . تعداد بیش از یک عدد را نشان می دهد . یعنی جمع می

شوند.

مثلا رانندگان یعنی چند راننده.

واژگان

مترادف - هم معنی

عاقبت = سرانجام - بالاخره
داشت

جستی زد = پرید

می خواست = قصد

تاب داد = پیچاند

جبرئیل = فرشته‌ی وحی فوری = سریع - به سرعت

زرمه = صدای آهسته - پیچ

ضعیف = بی حال و ناتوان

عطر = بوی خوش - ماده‌ی خوش بو

لطیف = نرم و خوشایند

هممه = سروصدای - شلوغی - غوغا

کهنه = قدیمی

فقیر = نیازمند

سعادت‌مند = خوش بخت

کلام = سخن

جاری = روان

فرمان = دستور

فرمودند = امر کردن - دستور دادن

دل او به درد آمد = بسیار ناراحت شد

نو = تازه - جدید

متضاد

دعا ≠ نفرین

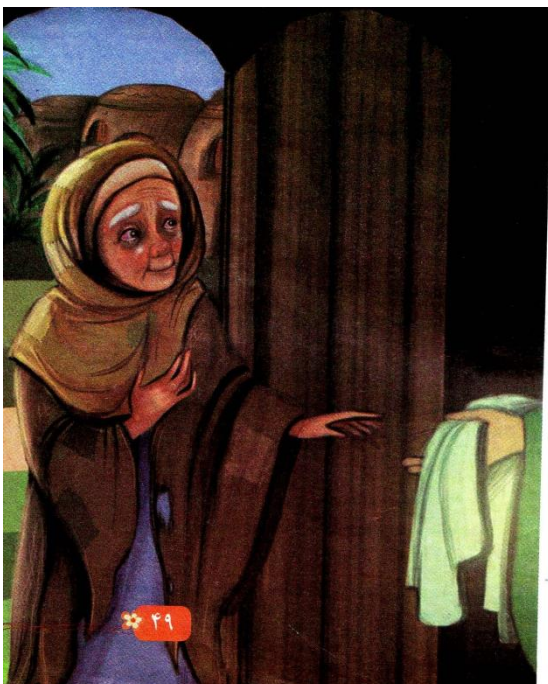
ضعیف ≠ قوی

نو ≠ کهنه

سعادت‌مند ≠ بدبخت

هم خانواده

ضعیف: ضعف - ضعفا فقیر: فقیرانه - فقر

تمرین :

۱- زمان جمله های زیر را بنویس.

حضرت فاطمه (س) پیراهن ساده ای به تن داشت .....

مادر از دیدن آن ها بسیار خوشحال می شود .....

او می خواهد یک انسان نیکوکار بشود .....

۲- با توجه به کلمه ی نوشته شده ، جمله ها را بازنویسی کن .

دانش آموزان مدرسه ی ما امروز به گردش علمی می روند .

..... (هفته گذشته)

..... (هفته آینده)

۳- جمله های به هم ریخته را مرتب کن .

دعا / طرف / آسمان / صورتش / به / گرفت / دعا / را / و / کرد

.....

۴- بزرگ ترین (بخشنده) کیست ؟ با او در یک متن کوتاه ، سخن بگو .

.....

.....

.....

.....

۵- کلمه های جدید بساز.

	←	اخلاق	خوش
	←	بین	
	←	حال	
	←	بو	
	←	مزه	
	←	نام	

۶- مانند نمونه ، مخالف کلمه های جدید تمرین قبل را بنویس .

مثال خوش حال ≠ بدحال ..... ≠ .....
 ..... ≠ ..... ≠ .....

۷- جدول زیر را کامل کن . (مانند نمونه)

کلمه	- گی	گان
آماده	آمادگی	
گوینده		
خانواده		
شنونده		
خواننده		
بخشنده		

۸- حتما یادتان هست که کلماتی که حرف آخرشان (ه) می باشد ، هنگام جمع بستن با (ان) حرف آخرشان حذف می شد . برای اضافه شدن (ی) به آخر این کلمه ها هم همین طور انجام می شود و (گی) به آخر کلمه اضافه می شود.

حالا جدول زیر را بخوان و کامل کن.

نویسنده	خواننده	گرسنه	تشنه	راننده
ان	نویسندگان			
ی	نویسندگی			

۹- جدول زیر را کامل کن.

کلمه	فرشته	بنده	راننده	ستاره
گی	-			-
گان				

درس نهم : بوی نرگس

* درسنامه

عزیزم ، همان طور که در درس های گذشته یاد گرفتی ، با اضافه کردن کلمه هایی مثل (سر) ، (خوش)

و (بد) به اول کلمات می توانیم ترکیب های معنی دار جدید بسازیم . در این درس یاد می گیری که اگر به اول کلمه های مناسب (دل) اضافه کنی ، می توانی ترکیب های تازه ای بسازی .

مثال دل + انگیز - دل انگیز

دل + نشین - دل نشین

دل + گرم - دل گرم

دل + خواه - دل خواه

نوشته های زیر را بخوان :

رفتم.

دویدم.

نشستم .

متوجه شدی چه کارهایی انجام دادم ، حالا نوشته های زیر را هم بخوان :

مادرم برایم یک پیراهن زیبا

پدرم یک کتاب جدید

سمانه مدادش را

این بار هم متوجه شدی چه اتفاق هایی افتاده ؟ همان طور که می بینی این جمله ها کامل نیستند . برای همین نمی دانی که (پدرم یک کتاب جدید خرید) یا (پدرم یک کتاب جدید خواند) و نمی دانی که (مادرم برایم یک پیراهن زیبا خرید) یا (مادرم یک پیراهن زیبا دوخت) و همین طور نمی دانی که (سمانه مدادش را تراشید) یا (سمانه مدادش را گم کرد)

هر جمله با کلمه ای به پایان می رسد که معنای جمله با آن کامل می شود.

واژگان

مترادف - هم معنی

قامت = قد	قنوت = رکنی در نماز	رکوع = یکی از ارکان نماز
ماهتاب = مهتاب	قیام = ایستادن	غرق سکوت = در سکوت فرو رفته
چشم نواز = زیبا و قشنگ	غایب = پنهان کسی که حضور ندارد	
نغمه = صدای خوش - آوا	بی انتها = بی پایان	چشم نواز = زیبا و قشنگ
فروغ = نور و روشنایی	زعفران = گیاه و خوش بو	
حوض = جایی برای نگهداری آب		

متضاد

آفتاب ≠ مهتاب	انتها ≠ ابتدا	برشته ≠ نپخته - خام
بهترین ≠ بدترین	پُر ≠ خالی	سخت ≠ آسان
غایب ≠ حاضر	همه ≠ هیچ	

هم خانواده

حس: احساس - محسوس

عطر: معطر - عطر آگین

تمرین :

۱- در جاهای خالی کلمه ی مناسب بنویس

به بخشنده بودن ..... می گوئیم .

به سازنده بودن ..... می گوئیم .

به نویسنده بودن ..... می گوئیم .

۲- جدول زیر را کامل کن . (مانند نمونه)

کلمه	سر+	دل + ...	خوش + ...
حال	سر حال	-	خوش حال
زنده			
زده			
مزه			
شاد			
گرم			

۳- کلمه های هم معنی را با خط به هم وصل کن .

زعفران	ظرف یا اشیای گلی ، چیزی که از گل رُس ساخته شده
نغمه	زیبا ، قشنگ
سفالی	گیاهی خوش بو ککه ارزش غذایی و دارویی دارد
چشم نواز	صدای خوش ، سرود
	همراهی و همبستگی

۴- هم خانواده ی کلمه های زیر را از متن درس پیدا کن و بنویس .

چشمه : ..... غیب : ..... عزت : ..... رنگ : .....

۵- مخالف کلمه های زیر را از متن درس پیدا کن و بنویس .

آسان ≠ ..... کوتاه ≠ ..... خالی ≠ .....

زشت ترین ≠ ..... نزدیک ≠ ..... بدترین ≠ .....

۶- با هر کلمه یک جمله بنویس . (جمله های پرسشی)

می سازیم : .....

مدرسه : .....

می رود : .....

آموزگار : .....

۷- در کادر زیر با استفاده از شکل های زیر ، تصویری از یک گفتگو بساز و صحبت هایشان را

بنویس.

! ?

.....
.....
.....
.....

آزمون فصل چهارم

۱- ریشه‌ی کلمه‌های هم‌خانواده‌ی زیر در کدام گزینه صحیح است؟

«سلام - سلامتی - تسلیم»

الف) س - ل - م - س

ب) ل - م - س

۲- کدام کلمه با «خوش حال» فرق دارد؟

الف) خوشبخت

ب) خوشایند

۳- املاي کدام کلمه صحیح نیست؟

الف) نخست: آغاز

ب) لطیف: نرم

۴- کدام کلمه مانند «دلگرم» نیست؟

الف) دلیر

ب) دل‌سرد

۵- کدام کلمه با دو علامت جمع، جمع بسته می‌شود؟

الف) سبزه

ب) ستاره

۶- کدام گزینه برای جای خالی مناسب است؟ حضرت علی ....

الف) (ع)

ب) (س)

۷- عبارت زیر چند جمله است؟

«حسن به سرعت تنگ را برمی‌دارد و به سوی در اتاق می‌رود.»

الف) جمله ۱

ب) جمله ۲

۸- کدام گزینه ضرب‌المثل نیست؟

الف) تو آفتاب وفایی خدا کند که بیایی.

ب) هنوز دو قورت و نیمش باقی است.

۹- کدام کلمه مانند کلمه‌ی «خانگی» نیست؟

الف) خستگی

ب) سنگی

۱۰- کدام کلمه با «خوش» ترکیب صحیحی می‌سازد؟

الف) صدا

ب) نشانه

درس دهم: یار مهربان

* درسنامه

همان طور که درس های گذشته دیدی ، اگر به آخر کلمه های مناسب (کش) اضافه کنی می توانی یک ترکیب بسازی . در این درس به تو یاد می دهم که چگونه با اضافه کردن (مند) به آخر کلمه های مناسب ، یک ترکیب جدید بسازی . به مثال های زیر توجه کن :

هنر + مند - هنرمند

مثال سود + مند - سودمند

توان + مند - توانمند

دانش + مند - دانشمند

جمله های زیر را بخوان :

مریم خندید. ما برای معلم خود یک دسته گل خریدیم. شما ساعت پنج بعداز ظهر مهمان دارید.

همان طور که می بینی در هر جمله ، زیر دو قسمت خط کشیده شده است . در جمله ی (الف) ، (مریم)

قسمت اول جمله ، یک نفر است و قسمت دوم جمله یعنی (خندید) طوری نوشته شده که مناسب یک نفر باشد . در جمله ی (ب) قسمت اول یعنی (ما) نشان دهنده ی بیشتر از یک نفر است و قسمت دوم یعنی (خریدیم) مناسب چند نفر است . در جمله ی (ج) (شما) چند نفر است و قسمت دوم هم طوری انتخاب شده که مناسب چند نفر باشد.

وقتی چیزی می نویسی یا صحبت می کنی . باید دقت کنی که قسمت اول و قسمت دوم جمله هایت مناسب یکدیگر باشند.

واژگان

مترادف - هم معنی

لذت = حالت خوشایند و خوب

آزرده = رنجیده - ناراحت

مراقب = نگهبان - مواظب

صمیمی = همدل و مهربان

معمولاً = پیش تر وقتها

غروب = پایان روز

موضوع = آنچه درباره‌ی آن گفت و گو می شود

غالب = بیشتر

آغوش = بغل - میان دو دست

اکنون = حالا

گشوده‌ای = باز کرده‌ای

آسیب = صدمه - ضرر

خالق = آفریننده

نقش = تصویر

استاد = کسی که در کارش مهارت دارد

یکتا = تک

عالی = بسیار خوب

مریض = بیمار

خادم = خدمت گزار

غصه = ناراحتی

فراوان = زیاد - بسیار

عجله = شتاب

متضاد

سواد ≠ پیاده

باسواد ≠ بی سواد

خیالی ≠ واقعی

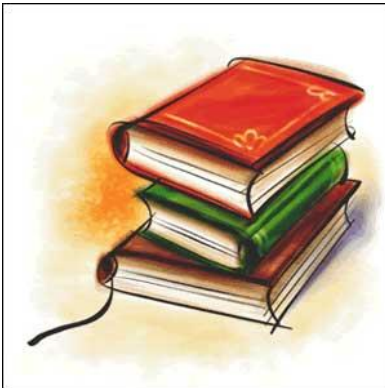
آشنا ≠ غریب

هم خانواده

خلاصه = خلاص - اخلاص - خلوص

ضربان = ضربه - ضرب

اغلب = غالب - غالباً

تمرین :

۱- کلمات زیر را با کلمه یا ترکیب دلخواه خودت ترکیب کن و با کلمه ی جدید جمله بساز.

سر + ... = ...، .....

خوش + ... = ...، .....

دل + ... = ...، .....

۲- با کلمه های زیر جمله های خواسته شده را بساز.

رفتن : .....، ..... (اکنون)

خوردن : .....، ..... (دیروز)

خواندن : .....، ..... (فردا)

۳- با استفاده از کلمه های زیر جمله ی سوالی بنویس .

لذت : .....، .....

مراقب : .....، .....

۴- جدول زیر را کامل کن . (به کمک درس یار مهربان)

کلمه هایی که (غ) دارند	کلمه هایی که (ق) دارند	کلمه هایی که (-) دارند	کلمه هایی که (آ) دارند

۵- هم خانواده ی کلمه های زیر را از متن درس پیدا کن و بنویس.

شاکر:..... شاعر:..... کوچک:..... ضربه:.....

مهر:..... توجه:..... شاکي:..... حق:.....

۶- کلمه های زیر را بخوان و یک بار به ترتیب حروف الفبا بنویس.

شعر- ضربان قلب-مراقب-نغمه ی زیبا-آسیب- خلاصه- حقیقت- لحظه- کوچولو- تشکر- باران

.....

۷- ترکیب های درست را رنگ کن و با هر کدام یک جمله بساز.

کارمند   ارزشمند   بزرگمند   هنرمند   آرزومند

۸- خلاصه ی یک کتاب داستان کوتاه را که خوانده ای ، بنویس .

.....

.....

.....

.....
.....
۹- به رفتاری که دارای ارزش است ، چه می گوئیم ؟

(۱) رفتار ارزشمند   (۲) رفتار بی ارزش   (۳) ارزش رفتار

۱۰- دور ترکیب های درست را خط بکش .

دل مند   هدفمند   ثروتمند   ماشین مند   توانمند   باغمند

۱۱- جمله های زیر را بخوان.

الف	پارسا رفت	نرگس آمد	رضا دوید	مهدی خندید
ب	پارسا خورد	نرگس خواند	رضا شنید	مهدی خرید

همان طور که توجه کردی ، جمله های ردیف (الف) کامل هستند ؛ اما جمله های ردیف (ب) کامل نیستند . زیرا با خواندن یا شنیدن آن ها سوال چه چیزی را در ذهن ایجاد می شود ؟

حالا جمله های ردیف (ب) را مانند نمونه کامل کن ؟

پارسا یک کاسه آش را خورد .

نرگس : .....

رضا : .....

مهدی : .....

درس یازدهم: نویسنده بزرگ

* درسنامه

امروز به خوبی ساختن ترکیب ها را یاد گرفتیم ، در این درس ساختن یک ترکیب جدید را به تو آموزش می دهیم . اگر به آخر کلمه های مناسب (ستان) اضافه کنی ، یک ترکیب با معنی ساخته می شود که نشان دهنده یک محل است .

مثال کوه + ستان - کوهستان یعنی جایی که کوه های زیادی دارد .

نخل + ستان - نخلستان یعنی جایی که درخت های نخل فراوانی دارد .

توجه : کلمه هایی مثل تابستان و زمستان فقط از یک بخش تشکیل می شوند و ترکیب نیستند.

به داستان کوتاهی که از زمان قدیم باقی مانده و خواندن یا شنیدن آن به ما پند و اندرز می دهد .
حکایت می گوئیم .

واژگان

مترادف - هم معنی

حاتم طایی: کسی که خیلی بخشنده بود.	آرامگاه: قبر - مزار	خلقی: مردم
پُشته: تپه - توده	همت: تلاش	خویش: خود
مُنت: به کسی خوبی کردن و رخ او کشیدن	گلستان و بوستان: نام کتاب‌های سعدی	
خار کن: کسی که کارش کردن خار است	حکایت: داستان یا قصه یا مطالب کوتاه پندآموز	
أمرأ: بزرگان - امیدان	عمل: کار	سیماط: سفره
فراهم نهاده: آماده کرده	عالی: بسیار خوب	
خلیفه: حاکم - فرمان روا	هراسان شد: ترسید	قصر: کاخ
طولانی: بلند	خواب گزار: کسی که خواب افراد را تعبیر می‌کند	
مژده: خبر خوش	خالق: آفریننده	نقش: تصویر
استاد: کسی که در کارش مهارت دارد	شگفتی: تعجب	مجازات: تنبیه
أمرای عرب: فرمانروایان عرب	حفظ: نگهبانی - نگه‌داری	به حاجتی: برای کاری

متضاد

جوان مردی $\neq$ نامردی

کامل $\neq$ ناقص

هم خانواده

احادیث = حدیث - حدیثه

حاصل = محصول

افتخار = فخر - افتخارات

کامل = تکمیل - مگمل

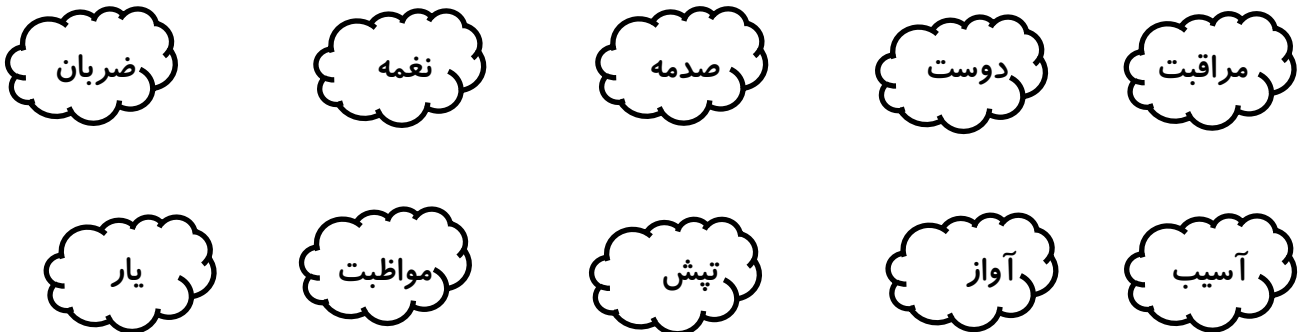
تمرین :

۱- ترکیب کن و با همه ی آن ها یک متن کوتاه بنویس .

مثال سعادت + مند = سعادت مند

دانش + ... = ... + توان ..... = ...

۲- کلمه های هم معنی را هم رنگ کن .

۳- جدول زیر را مانند نمونه کامل کن . (با توجه به متن درس نویسنده ی بزرگ .)

کلمه	هم معنی	هم خانواده	ریشه ی سه حرفی
امیر			
مسافر			
محصول			
فاخر			
معامله	خرید و فروش	عمل	ع - م - ل
مخلوق			
محصل			
سعادت			

۴- جدول زیر را با توجه به موارد خواسته شده کامل کن . (مانند نمونه)

کلمه	احادیث	جوان مرد	کودکان	تحصیلات	آثار	خاطرات	افتخارات
مفرد	حدیث						
جمع	-						

۵- این کلمه ها از چه بخش هایی ساخته شده اند؟ (دقت کن بعضی از کلمه ها بر خلاف ظاهر دو قسمت ندارند ، مانند نمونه بنویس)

۶- با کمک نشانه های زیر کلمه بساز ، سپس با هر کلمه یک جمله بنویس.

نشانه	کلمه ی ساخته شده	جمله
ستان		
مند		
سر		
خوش		
گزار		
کش		
دل		

درس دوازدهم : ایران عزیز

* درسنامه

در این درس می آموزی که اگر به آخر کلمات مناسب (دان) اضافه کنی یک ترکیب می سازی که نشان دهنده ی جای چیزی است .

مثال نمک + دان - نمکدان   یعنی : جای نمک

یخ + دان - یخدان   یعنی : جای یخ

به نوشته هایی که دارای آهنگ است و برای بیان عواطف و احساسات به کار می رود شعر می گویند.

مثال خدایا چنان کن سرانجام کار   تو خشنود باشی و ما رستگار

واژگان

مترادف - هم معنی

برازنده = مناسب	حریص = طمع کار - زیاده خواه	زاد = به دنیا آورد
حفظ = نگهبانی	رونق = رواج - فعالیت مفید در کار	طمع = حرص - زیاده خواهی
زادگاه = محل تولد	پرورد = پرورش داد	پهناور = گسترده - وسیع
خلیج = پیشرفتگی نسبتاً وسیع آب در خشکی	فربا = بسیار زیبا	
گسترده = پهن کرد	نهراسیم = نترسیم	

دل‌انگیز : خوب و زیبا   زرخیز : دارای خاک حاصل خیز و معدن‌های با ارزش

متضاد ≠

حریص ≠ قانع	زیبا ≠ زشت	رونق ≠ کساد	صبور ≠ بی صبر
-------------	------------	-------------	---------------

هم خانواده

حافظ : حفظ - محافظ   عاشق : عشق - معشوق

نعمت : نعیم - انعام

تمرین :

۱- مخالف کلمه های زیر را از متن درس پیدا کن و بنویس .

زشت ≠ .....
بد ≠ .....

عجول ≠ .....
بیدار ≠ .....

۲- زمان جمله های زیر را مشخص کن .

سرزمینی که به فرهنگ جهان خدمت کرد .....

هر جا که آدم ها وجود داشته باشند ، قانون هم پیدا می شود .....

۴- هم خانواده ی کلمه های زیر را از متن درس پیدا کن و بنویس .

خادم : .....
حفظ : .....
عالم : .....

حرص : .....
محافظ : .....
صابر : .....

قدس : .....

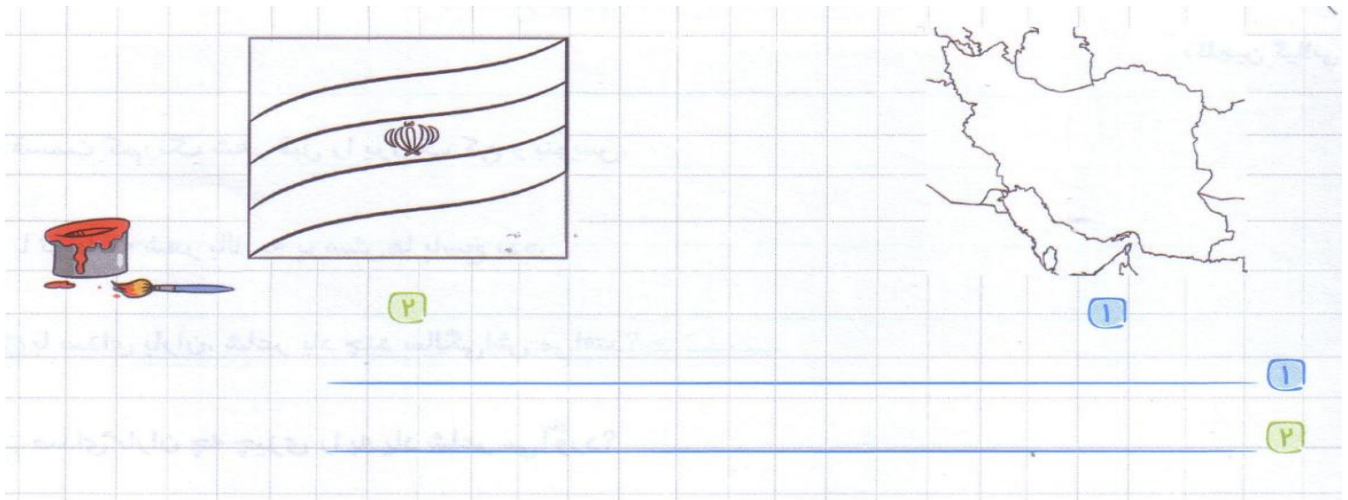
۵- مفهوم کلمه های زیر را بنویس .

برازنده : .....
آغوش : .....
زا دگاه : .....

طمع : .....
حریص : .....
نهراسیم : .....

فریبا : .....

۶- تصویرهای زیر را رنگ کن و برای هر تصویر یک جمله بنویس .

۷- ترکیب جدید بساز . (مانند نمونه)

مثال ناو + دان - ناودان

..... + دان - .....

..... + دان - .....

..... + دان - .....

۸- جدول زیر را کامل کن و رمز جدول را بنویس .

۱ ←

۲ ←

۳ ←

۴ ←

۱ نام یکی از دانشمندان بزرگ ایران

۲ می‌ربایند به _____ آن چه داریم و برای خود ماست.

۳ نام دریایی که در شمال ایران است.

۴ زاد و پرورد به دامن، خَیام

زاد _____ راه، بوعلی سینا را

رمز جدول

۹- هر دو کلمه را در یک جمله ی مناسب به کار ببر .

..... : دریا ، نعمت

..... : مردم ، آغوش

..... : حریص ، مال

..... : ایرانی ، حفظ

..... : چشم ، خاک

درس چهاردهم: ایران آباد

* درسنامه

همان طور که می دانی ، میوه فروش در میوه فروشی کار می کند . یعنی محل کار میوه فروش ، میوه فروشی است . مثال «نانوا» در «نانوایی» کار می کند .

«بقال» در «بقالی» کار می کند .

«عکاس» در «عکاسی» کار می کند .

«سمسار» در «سمساری» کار می کند .

میوه فروش ، نانوا ، عکاس ، بقال و سمسار نام چند شغل هستند . اگر خوب دقت کنی متوجه می شوی که وقتی به پایان نام بعضی از شغل ها حرف «ی» اضافه کنیم نام محل کار آن فرد ساخته می شود .

توجه: بعضی از مردم شغل هایی دارند که نمی توانیم برای نشان دادن محل کارشان به انتهای نام شغلشان «ی» اضافه کنیم.

مثال پزشک در بیمارستان کار می کند. استاد در دانشگاه کار می کند.

راننده در ماشینش کار می کند و محل کارش در حال حرکت است.

ماهیگیر در قایق و دریا کار می کند.

واژگان

احسان = نیکوکاری - نیکی کردن   باستانی = کهن - بسیار قدیمی

بهتان = تهمت، به دروغ چیزی به کسی نسبت دادن   حالیا = اکنون - حالا - اینک

خیر = خوبی   شریف = بزرگواری، دارای ارزش و اعتبار صنعت = فن و حرفه

گریزان بودن = فرار کردن از کسی یا چیزی، بیزار بودن   اتحاد = همبستگی

ملک = سرزمین - کشور - آب و خاک   اهمیت = با ارزش و مهم بودن

نیاکان = گذشتگان - پدران   اتحاد = همبستگی   اهمیت = با ارزش و مهم بودن

باعث = دلیل، سبب   دلورانه = شجاعانه   رزمنده = جنگجو، مبارز

دفاع = نگه‌داری و محافظت - تلاش برای حفظ خود در برابر دشمن، نگهبانی و مراقبت

صمیمی = همدل و مهربان   مرزنشینان = کسانی که در مناطق مرزی کشور زندگی می‌کنند.

مشورت = نظر دیگران را خواستن   میهن = وطن - کشور مادری

هم فکری = با هم درباره‌ی موضوعی فکر کردن   معروف = مشهور

متضاد

اصلی ≠ فرعی

آباد ≠ خراب

با اهمیت ≠ بی‌اهمیت

جلو ≠ عقب

شجاعانه ≠ بزدلانه

گروهی ≠ فردی

هم‌خانواده

اتحاد = متحد

صنعت = صنایع

عمل = عامل - معامله

معروف = تعریف، عرف، عرفان

مقدس = قدس، تقدس

مناطق = منطقه، منطق

تمرین :

۱- با توجه به معنی ، املای کدام کلمه صحیح نیست ؟ آن را پیدا کن و صحیح آن را بنویس.

برخواست : بلند شد

حفظ : نگه داری

بحث : گفت و گو

رزمنده : جنگجو

۲- جدول زیر را کامل کن .

کلمه	هم خانواده ها را از درس پیدا کن
مدافع	
عارف	
حافظ	
صنایع	
وحدت	

۳- جدول زیر را کامل کن .

۴- با استفاده از کلمه های زیر ، جاهای خالی را پرکن.

کردند - گذاشت - آمدند - چید - می گیرند - بودند

آن ها با هم صمیمی .....

مادر سیب ها را توی ظرف .....

مردم هر سال ، روز آزادی خرمشهر را جشن .....

چند نفر سیب ها را خشک .....

مادر سماور بزرگی آورد و آن را در گوشه ی میز .....

۵- با توجه به جمله ی زیر ، جمله را ادامه بده و یک متن بنویس .

میهن عزیز ما ایران ، افراد نیکوکار و فداکار زیادی داشته است .....

.....

.....

.....

۶- جمله ی اصلی متن بالا را بنویس .

.....

۷- جدول را کامل کن.

			دوست			یکی
نمایندگان	مرز نشینان	ایرانیان		رزمندگان	زمینه ها	جمع

۸- در جای خالی کدام کلمه را نمی توان قرار داد ؟

..... شجاعانه برای حفظ میهن جنگیدند.

۳) خلبانان

۲) آن ها

۱) ما

۹- به کلمه های مشخص شده در جمله های زیر توجه کن .

رضا امروز زود از مدرسه آمد .

بچه ها امروز زود از مدرسه آمدند .

..... ناهار را در مدرسه .....

..... ناهارشان را در مدرسه .....

..... قبل از غذا دستش را می شوید.

..... قبل از غذا دستشان را .....

..... کشورم ایران را دوست .....

..... ما .....

آزمون فصل ششم

۱- کدام کلمه با «گلدان» فرق دارد؟

- الف خندان   ب شمعدان

۲- مفهوم کلمه‌ی «طمع» کدام است؟

- الف خطر   ب زیاده‌خواهی

۳- در کدام گزینه کلمه‌ها با هم، هم‌خانواده نیستند؟

- الف سعدی، بیرونی   ب حرص، حریص

۴- هم‌معنی «بزرگوار» در کدام گزینه صحیح است؟

- الف اهل خیر   ب شریف

۵- کدام کلمه با «قناد» فرق دارد؟

- الف خیاط   ب عکاسی

۶- کدام گزینه در کنار کلمه‌ی «بچه‌ها» یک جمله‌ی کامل می‌شود؟

- الف خوابیدند   ب خوابیدی

۷- کدام‌یک از شاعران کشور ما نیست؟

- الف سعدی   ب حاتم طایی

۸- در کدام گزینه کلمه‌های هم‌خانواده دیده نمی‌شود؟

- الف مشغول، شغل   ب ارزن، غذای پرندگان

۹- کدام‌یک، مفهوم کلمه‌ی «رونق» است؟

- الف رواج   ب مرتب

۱۰- کدام‌یک هم‌معنی شجاع نیست؟

- الف دلیر   ب امیر

درس پانزدهم : دریا

* درسنامه

چون خوب ساختن ترکیب ها را یاد می گیری ، امروز یک راه جدید برای ساختن ترکیب ها به تو می آموزم تا بتوانی از آن ها در نوشته هایت استفاده کنی .

می دانی که ما گوش داریم . حالا به کتابت نگاه کن ، کتاب گوشه دارد.

ما پا داریم . صندلی معلّمت پایه دارد . ما دست داریم . چاقو دسته دارد.

درست متوجّه شدی ، می توانی به آخر اسم بعضی از اعضای بدن حرف « اضافه کنی و یک ترکیب بسازی .

یک راه دیگر برای زیباتر نوشتن جمله ها این است که شباهت ها را پیدا کنی و از آن ها استفاده کنی!

مثلاً می دانیم کره ی زمین که روی آن زندگی می کنیم گرد است . همین طور می دانیم توپ که با آن بازی می کنیم هم گرد است . پس می توانیم بگوییم : زمین توپ بزرگی است .

در این جا زمین را به توپ تشبیه کرده ایم.

واژگان

رام = آرام

افق = کنار آسمان - اطراف آسمان

پهناور = گسترده - وسیع

دلگشا = جایی بزرگ که چشم‌اندازی زیبا دارد - خوش منظره و با صفا

ساحل = کنار دریا و رود

زلال = روشن و صاف

کبود = رنگ آبی تیره

غوطه‌خوردن = فرو رفتن در آب

متضاد

خنده ≠ گریه

پیش ≠ پشت

پیدا ≠ گم

گرم ≠ سرد

شاد ≠ ناراحت

خواب ≠ بیدار

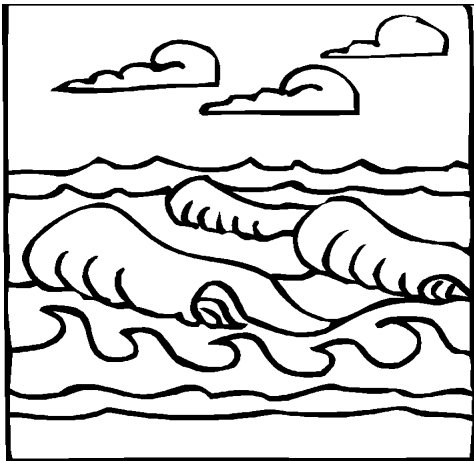
می‌خیزد ≠ می‌نشیند

هم‌خانواده

مهربان : مهر - مهربانی

مثل : مثال - امثال

پاک : پاکیزه - پاکان

تمرین :

۱- جدول زیر را با ذقت کامل کن .

شغل	وسیله های مورد نیاز
نجار	
عکاس	
نانوا	
	آرد ، شکر ، شکلات و ...
بنا	
نویسنده	
راننده	

۲- جمله های زیر را با کلمه ی مناسب کامل کن .

علی دست و صورتش را ..... (می شوید - می شویند)

مادر از بازار ..... (آمد - آمدیم)

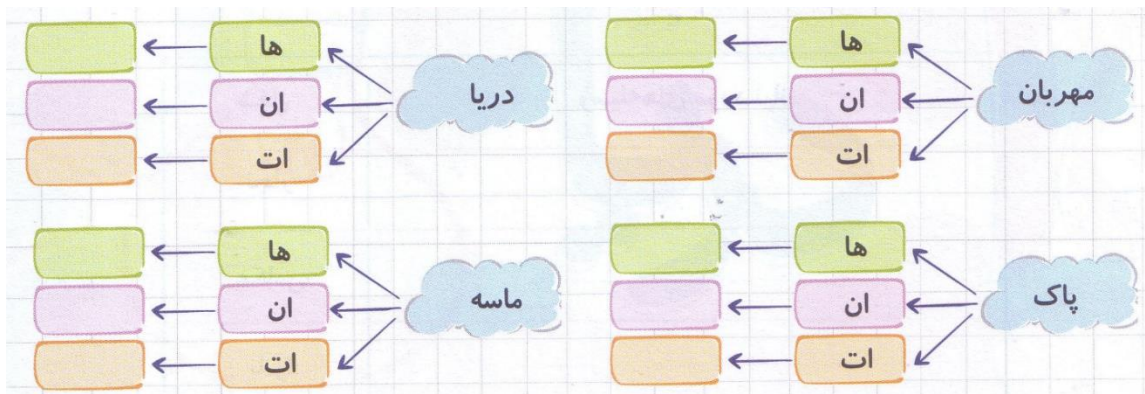
ما به اردو ..... (رفتند - رفتیم)

..... از مدرسه آمدند . (دانش آموز - دانش آموزان)

..... به مسافرت می روید . (او - شما)

من به حرف های آموزگار گوش ..... (می کند - می کنم)

۳- کلمه های زیر جمع ببند .

۴- هم معنی کلمه های زیر را بنویس .

کنار آسمان : .....

روشن و صاف : .....

گسترده : .....

حالت خوشایند و خوب : .....

خوش منظره و با صفا : .....

۵- نقطه ها را قرار بده و کلمه را کامل کن .

بهناور - موح - بی خیال - دل گسا - ساد

۶- مخالف کلمه های زیر را از درس پیدا کن و جمله هایی بنویس که هر دو کلمه در آن باشند .

بیدار $\neq$ .....

بد حال $\neq$ .....

پنهان $\neq$ .....

۷- با نشانه های زیر کلمه ی جدیدی بساز .

ی - ن - ه - آ - ی : .....

ش - ن - ز - ا - و : .....

۸- جمله ها را مرتب کن و بنویس .

خورشید / سرد / آب / خنده ی / می ریزد / بر / روشن / و / تن / گرم

.....

آسمان / پیداست / در / صورت / آن .....

.....

۹- با توجه به نمونه ، به طور دلخواه در جاهای خالی کلمه یا عبارت های مناسب بنویس .

پدر مثل ..... است چون .....

او مثل املا است چون .....

دوست مثل ..... است چون .....

۱۰- کدام کلمه با بقیه متفاوت است ؟ دور آن را خط بکش .

دندانه پنجره چشمه گوشه دماغه

۱۱- با استفاده از لغت های داخل کادر ، جمله های زیر را کامل کن . (یک لغت اضافی است .)

گنج - دانه های مروارید - شیر - خورشید

الف (کتاب های قدیمی همچون ..... با ارزش هستند .

ب (چهره ی این کودک مانند ..... روشن و درخشان است .

پ (دانه های تگرگ مانند ..... بر زمین می ریخت .

۱۲- نوشته های زیر را بخوان . دو کلمه ی مخالف در هر قسمت وجود دارد . آن ها را پیدا کن و

کنار هم بنویس .

بعضی جاها ، آب تلخ و شور دریا را شیرین می کنند و می نوشتند .

..... ≠ .....

به نظر می رسید که آن ها ماهی مرده است ، ولی تا در دریا قرار گرفت رنده شد و شنا کنان دور

شد.

..... ≠ .....

تماشای نشستن و برخاستن مرغان دریایی بر روی آب و ماهیگیری آن ها بسیار تماشایی است .

..... ≠ .....

دیروز عصر ، چند صدف زیبا را که لابه لای ماسه های ساحل پنهان بودند ، پیدا کردم .

..... ≠ .....

درس شانزدهم : اگر جنگل نباشد

درسنامه

می دانی دردناک یعنی چه ؟ یعنی چیزی که درد دارد. خطرناک هم یعنی کاری یا چیزی که خطر دارد . دیدی چه قدر آسان بود ؟ حالا ساختن یک ترکیب جدید را یاد گرفتی ! فقط کافی است به آخر کلمه های مناسب « ناک » اضافه کنی .

مثال درد + ناک - دردناک

خطر + ناک - خطرناک

ترس + ناک - ترسناک

این جمله ها را بخوان :

شقایق خواند. وحید دید.

به نظرت جمله های بالا کامل است ؟ همان طور که متوجه شده ای ، ما با خواندن این جمله ها نمی دانیم « شقایق روزنامه را خواند » یا « شقایق سرود ملی را خواند » و از خودمان می پرسیم شقایق چه چیزی را خواند ؟

همین طور نمی توانیم متوجه شویم که « وحید دوستش را دید » یا « وحید معلمش را دید » و ممکن است پرسیم وحید چه کسی را دید ؟ یا چه چیزی را دید ؟
پس باید دقت کنیم که همیشه جمله هایمان را کامل بنویسیم .

مثال سامان در اتوبوس ، عمویش را دید . خاله سینی چای را آورد.

به جمله ای که در ابتدای هر بند می آید ، جمله ی موضوع می گویند . این جمله مشخص می کند که هر بند در مورد چه چیزی توضیح می دهد.
مثال فصل مورد علاقه ی من تابستان است .

واژگان

آغاز = شروع   گسترده = وسیع - پهناور

حاشیه = کناره - گوشه   فراهم = آماده

روزه = صدای بعضی از حیوانات   ویران = خراب

کمین کردن = پنهان شدن در جایی برای حمله‌ی ناگهانی

اکسیژن = گازی در هوا که برای زنده ماندن موجودات زنده لازم است.

چشمه = جایی که آب از زیر زمین بیرون می‌آید.

روان = رونده - جاری   غرّش = صدای بلند و ترسناک

غمناک = غمگین - دچار غم   فراهم نهاده = آماده کرده

کرگدن = جانوری خیلی بزرگ با پوست کلفت با شاخ روی پوزه

مواد سمّی = موادی که به بدن ضرر می‌رساند.

متضاد

آینده ≠ گذشته   حاشیه ≠ متن   سکوت ≠ مهمه   شاید ≠ حتماً

فایده ≠ ضرر   مشغول ≠ بی‌کار   معلوم ≠ نامعلوم -

نامشخص

نسیم ≠ طوفان   ویران ≠ آباد

هم‌خانواده

تفریح = فرح - مفرّح   مشغول = شغل - اشغال

معلوم = علم - معلّم - علوم - تعلیم - عالم

حفظ = حافظ - محافظت

تمرین :

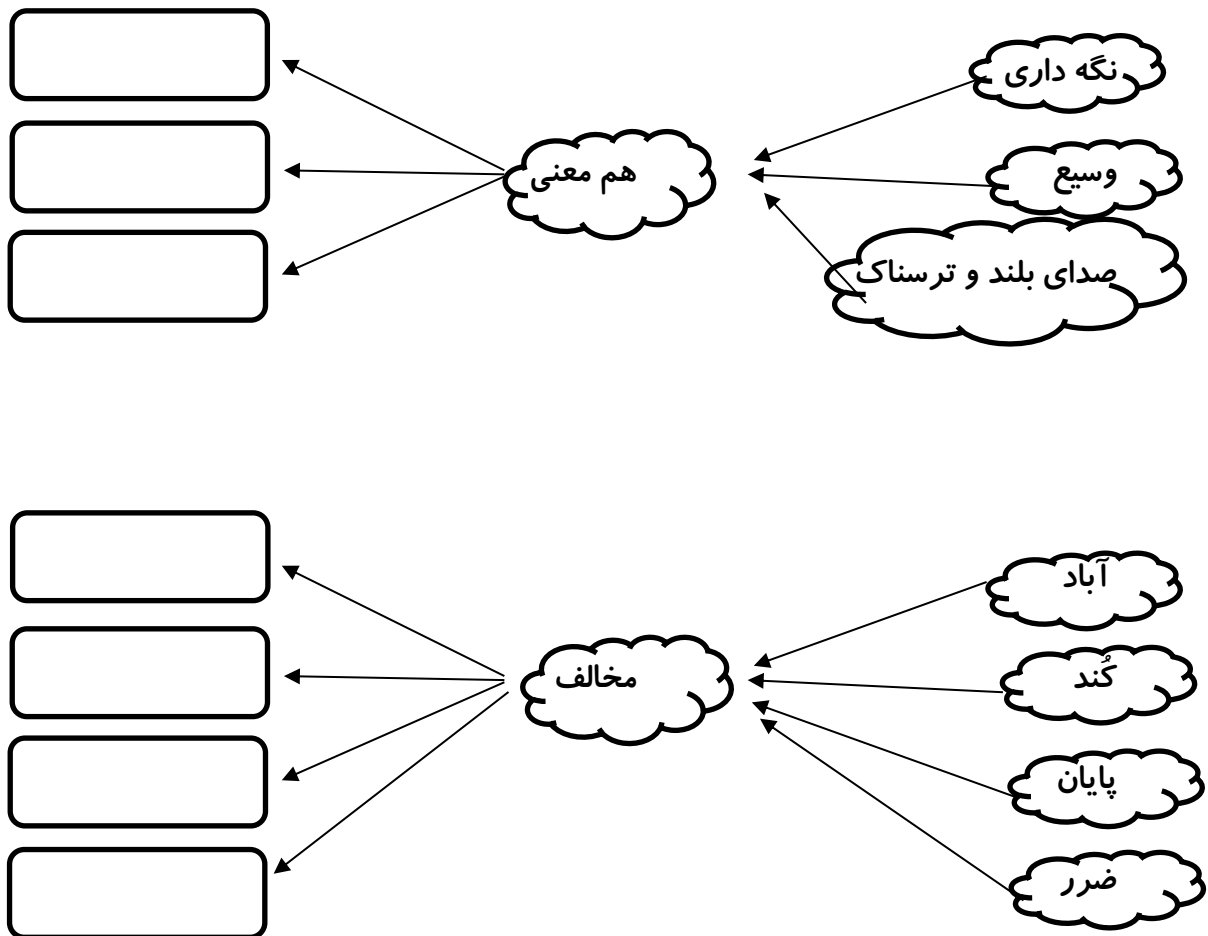
۱- مانند نمونه کامل کن .

مثال چشمانش ..... ← یعنی مثل آسمان آبی و زیباست .

دلش ..... ← یعنی مثل .....

دوست ..... ← یعنی مثل .....

۲- کلمه های خواسته شده را از متن درس پیدا کن و مقابل هر کلمه بنویس .

۳- ترکیب های نادرست را خط بکش .

۴- با استفاده از حرف های زیر ، جمله ها را کامل کن . (بعضی از حروف ممکن است بیش از یک بار استفاده شوند .)

را - در - با - و - از

جنگل کیلومترها از زمین ..... پوشانده است .

باران خاک ..... می شوید

صدای آرام نسیم ..... همه جای جنگل ، شنیده می شود .

باید جنگل ها ..... حفظ کنیم .

نخودی ..... داشتن دوچرخه خیلی خوش حال بود .

باید مراقب ..... مواظب درختان باشیم .

درس هفدهم : چشم های آسمان

* درسنامه:

دوست عزیزم ، حالا که به درس آخر رسیدم ، می خواهم یک روش دیگر برای ساختن ترکیب ها به تو آموزش دهم.

به نوشته زیر دقت کن :

برای خواهرم یک جفت کفش کودکانه خریدم . کودکانه یعنی چیزی که مخصوص کودکان است .

کودک + انه - کودکانه

برای این که نشان دهیم چیزی برای فرد یا افراد خاصی است ، به انتهای نام آن (انه) اضافه می کنیم .

هنرمند + انه - هنرمندانه

مثال پسر + انه - پسرانه

متفکر + انه - متفکرانه

دختر + انه - دخترانه

مرد + انه - مردانه

« یادداشت برداری » یعنی نوشتن چیزهایی که می شنویم ، می بینیم یا می خوانیم و برای این که آن ها را از یاد نبریم و به خاطر بسپاریم .

واژگان

درست‌پیمان: وفادار، درستکار، کسی که به عهد و پیمان، پای‌بند است.

دهانه: لبه، ورودی هر چیز یا هر جا

رحمت: دل‌سوزی و مهربانی

رونق: رواج، فعالیت مفید در کار

زیارت: دیدار کردن از آرام‌گاه‌های امامان و بزرگان

دین و مکان‌های مقدّس

ساخت و ساز: ساختن، درست کردن

سیل: جریان شدید و ناگهانی آب که معمولاً بر اثر

بارش زیاد باران جاری می‌گردد.

عادت: آن‌چه بر اثر تکرار، رفتار همیشگی انسان می‌شود.

عاقبت: سرانجام، پایان چیزی

عظیم: بزرگ

عنکبوت: نوعی حشره که تار می‌تند.

کنجکاوی: علاقه‌مندی به دانستن چیزی

کیهان: عالم، دنیا، جهان

لغزنده: لیز

لیز خورد: سُر خورد، لغزید

مخفی: پنهان

مور: مورچه

نورافشانی: پراکنده کردن نور به محیط

وارونه: به عکس

واضح: آشکار، روشن

واقعه: رویداد، اتفاق

آثار: جمع‌اثر، نشانه‌ها، علامت‌ها

آراسته‌اند: آرایش کرده‌اند، زیبا و مرتّب کرده‌اند.

آسیب: صدمه، زیان

آفرینش: آفریدن، خلقت

احسان: نیکوکاری، نیکی کردن

اشتیاق: شوق و علاقه

با شتاب: با عجله

بخشایش: بخشش و لطف

بدرقه کردن: کسی‌را همراهی کردن برای خداحافظی

برازنده: مناسب، شایسته

بِراق: درخشنده

بی‌خیال: خونسرد، بیش از حد آرام

پاک‌زاد: از نژاد و نسل پاک

تاچه: برآمدگی یا فرورفتگی در دیوار اتاق برای

گذاشتن چیزها روی آن

جَهِیدن: پریدن

حاصل: نتیجه، سود

حاضر: آماده، آن‌که غایب نیست.

حلوا: نوعی خوراکی تهیّه شده از آرد و روغن و شکر

حیرت: شگفتی، تعجب

خاص: ویژه، مخصوص

خَلق: آفرینش، مردم

خوش و بش کردن: احوال‌پرسی کردن

خیره شدن: با دقّت به چیزی نگاه کردن

متضاد

فریاد ≠ سکوت

تابستان ≠ زمستان

شادمان ≠ غمگین

وصل کردن ≠ جدا کردن

گاهی ≠ همیشه

هم خانواده

معمولاً: معمولی - معمول

احوال: حال - حالا - حالات

وسیع: وسعت - واسع

حمد: احمد - حامد - محمد - حمید

عظیم: عظمت - معظّم

تمرین :

۱- هم خانواده ی کلمه های زیر را از متن درس پیدا کن و بنویس .

درخشان : .....

لذیذ : .....

حال : .....

عجایب : .....

عظیم : .....

۲- جدول زیر را کامل کن (مانند نمونه)

کلمه	انه	کلمه ی ساخته شده
مرد	انه	مردانه
زن		
خواب		
تابستان		
دلاور		
نور		
شجاع		
پدر		
مهربان		
مادر		

۳- ساختار کدام کلمه با بقیه تفاوت دارد ؟ آن را پیدا کن و بنویس و با آن کلمه یک جمله بساز .

خصمانه - کودکانه - شاعرانه - مادرانه - شادمانه

.....

۴- چشم هایت را ببند فکر کن مانند یک پرنده در پروازی ، آن چه را که درخیالت می بینی در یک بند بنویس.

.....

.....

.....

.....

۵- کلمه های هم معنی را به یکدیگر وصل کن .

بزرگ	نشاط
اشتیاق	عظیم
شادمانی	علاقه

۶- جمله ی زیر را با کلمه های داده شده بازنویسی کن .

مادرم هر روز قرآن می خواند .

الف (من .....)

ب (دیروز .....)

ج (ما .....)

۷- اگر چیزهایی را که می شنویم ، می بینیم یا می خوانیم ، یادداشت کنیم ، به این کار چه می گویند ؟

۱ (نمونه برداری)

۲ (خلاصه نویسی)

۳) یادداشت برداری

۸- مانند نمونه ، واژه بساز و آن را در جمله ی مناسبی به کار ببر .

نمونه - دوست + انه - دوستانه

ستاره با من رفتاری دوستانه و صمیمی دارد .

مرد + انه - .....

.....

کودک + انه - .....

.....

مؤدّب + انه - .....

.....

دختر + انه - .....

.....

۹- با هر کلمه ، جمله ی مناسبی بساز :

.....: سپاس گزارم

.....: استاد

.....: محبّت

۱۰- پایان هر جمله ی فعل نیاز دارد. این جمله ها را بخوان و با فعل مناسب کامل کن .

همه می دانیم که خوردن غذای سالم به بدن ما نیرو ..... . وقتی از غذای سالم

حرف ..... ، منظورمان این ..... که انسان باید غذاهایی .....

... که ویتامین ها و مواد لازم را ..... . مثلا سبزیجات و میوه ها به هر شکل که ....
..... برای بدن مفیدند . البته برخلاف آن ها انواع کنسروها و سرخ کردنی ها برای بدن ما
ضرر .....
.....

۸- این جمله ها را بخوان و هر جا که لازم است از نشانه های نقطه ، ویرگول دو نقطه ، گیومه ،
علامت سوال و علامت بیان عاطفه و تعجب استفاده کن .

چه روز جالبی

آیا امشب مهمان خواهیم داشت

ممن از شنیدن موسیقی لذت می برم

پیرمرد به پسر گفت

به من کمک می کنی

۹- واژه هایی که در کلمه ای مشترک هستند را در جدول زیر پیدا کرده و هم رنگ کن .

دل نشین	کارخانه	درمانگاه	سرمایه	خط کش
ثروتمند	اختراعات	خوش شانس	دود کش	مطالعات
خوش نشین	میخ کش	نمایشگاه	نماز خانه	سربند
دست کش	دولتمند	دلخوش	پناهگاه	سعادت مند

۱۰- اکنون که یک سال بزرگ تر شده ای ، می توانی وظایف مسئولیت های جدیدی را برعهده
بگیری . با موضوع «تصمیم تازه» یک بند در این مورد بنویس .

.....
.....
.....

آزمون فصل هفتم

۱- کدام کلمه‌ها مانند «زبان» نیست؟

- الف) گوشه، چشمه   ب) غوطه، زباله

۲- در جمله‌ی «جنگل‌ها همچون فرشی زیبا روی زمین گسترده شده‌اند»، چه چیزی به چه چیزی تشبیه شده است؟

- الف) جنگل‌ها به فرش   ب) زمین به فرش

۳- ترکیب «مواد سمی» چند تشدید باید داشته باشد؟

- الف) ۲   ب) ۳

۴- املاي کدام گزینه غلط است؟

- الف) حفظ   ب) قرش

۵- کدام کلمه با «سوزناک» فرق دارد؟

- الف) املاک   ب) خطرناک

۶- در کلمه‌های زیر، نشانه‌های جافتاده به ترتیب در کدام گزینه صحیح است؟

«مُـدِه ، لـِـت ، غـِـر»

- الف) ژ، ذ، ق   ب) ژ، ض، ق

۷- کدام یک با «اعظم» هم خانواده نیست؟

- الف) عظیم   ب) ظلم

۸- در کدام گزینه کلمه‌ها هم‌معنی هستند؟

- الف) عظمت: بزرگی   ب) سفر: مسافرت

۹- کدام کلمه مانند «پسرانه» ترکیب نشده است؟

- الف) دوستانه   ب) دندان

۱۰- کدام کلمه مانند «سوزش» نیست؟

- الف) خروش   ب) کوشش

خودسنجی نیم سال دوم

۱- معنی واژگان زیر را بنویس.

برازنده: _____ نغمه: _____

حریص: _____ عظیم: _____

۲- مخالف هر کلمه را مقابل آن بنویس.

مهربانی: _____ طلوع: _____

سخت: _____ انتها: _____

۳- هر یک از کلمات زیر از چه قسمت‌هایی درست شده‌اند؟ آن‌ها را بنویس.

دلنشین: _____ خوش فکر: _____ بهارستان: _____

دانشمند: _____ سرزنش: _____ گلدان: _____

۴- کلمه‌های جمع را مشخص کن و علامت جمع هر کلمه را مقابل آن بنویس. (در جدول)

کلمه	علامت جمع

زمستان، نویسندگان، مهمان، رها، نقش‌ها، خاطرات

۵- کلمه‌ی متفاوت را مشخص کن و با آن یک جمله بساز.

نمکدان، یخدان، کاردان، شمعدان

۶- ریشه‌ی سه حرفی کلمه‌های هم‌خانواده‌ی زیر را بنویس.

شریف، مشرف: _____ ، _____ ، _____

تفکر، متفکر: _____ ، _____ ، _____

۷- مفرد کلمه‌های زیر را بنویس.

مناطق: _____ لحظات: _____

دانش‌آموزان: _____ نمایندگان: _____